

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНІЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Н. В. Саєнко,
О. А. Коваленко

**ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Навчальний посібник

Харків
ХНАДУ
2025

*Рекомендовано до видання вченою радою ХНАДУ
(Дозвіл № 66/24/4.14 від 31.05.2024 р.)*

*Рецензенти: О. Ю. Кузнецова, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри іноземних мов
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;
О. Л. Ільєнко, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземної філології та перекладу
Харківського національного університету міського господарства
ім. О. М. Бекетова;
Н. Є. Афанасьєва, доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології і соціології
Харківського національного економічного університету
ім. С. Кузнеця*

С 12   Саєнко Н. В.

Практична фонетика англійської мови: навчальний посібник /
Н.В. Саєнко, Коваленко О.А. Харків: ХНАДУ, 2025. 144 с.

Навчальний посібник призначено для майбутніх філологів з метою формування навичок правильної англійської вимови та розвитку вмінь самостійного використання теоретичних знань і практичних навичок з фонетики англійської мови в подальшій професійній діяльності. У посібнику подано основні теоретичні положення фонетичного курсу, а також різноманітні фонетичні вправи.

© Саєнко Н.В., Коваленко О.А., 2025
© ХНАДУ, 2025

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник «Практична фонетика англійської мови» призначено для студентів 1 курсу, які навчаються за спеціальністю 035.10 Філологія (освітня програма Прикладна лінгвістика). Метою та завданнями посібника є знайомство студентів з основними поняттями, термінологією та методологією галузі вивчення фонетики англійської мови; удосконалення та автоматизація вимовних навичок студентів, набутих протягом першого року навчання; засвоєння елементів фонетичної теорії, необхідних для оволодіння практичною вимовою; розширення лінгвістичного кругозору студентів та формування елементарних професійних навичок.

Курс складається з 16 уроків, матеріал яких забезпечує опанування фонетичної складової англійської мови. У курсі розглянуто звуковий склад англійської мови, надані правила та вправи на читання монофтонгів, дифтонгів, трифтонгів і приголосних звуків, наведено правила читання голосних і приголосних літер, буквосполучень, а також вправи до них. Також аналізуються основні тони англійської інтонації: низхідний, висхідний і низхідно-висхідний, правила словесного наголосу, фразовий наголос, особливості природного мовлення тощо. Матеріал наведено в таблицях з прикладами, вправи допомагають в оволодінні вимовою звуків, читанні букв і буквосполучень у словах, фразах, скоромовках, діалогах, віршах тощо.

Посібник містить теоретичні положення та практичні завдання, що скеровують студентів на подальші пошуки та ефективне спілкування сучасною англійською мовою, практичні вправи для опрацювання фонетичних моделей, рекомендації щодо уникнення типових помилок під час вимови англійських звуків, тестові завдання для перевірки знань поданого матеріалу.

Значне охоплення тем і видів діяльності, наведене в посібнику, сприятиме вирішенню багатьох завдань щодо формування фонетичної компетенції.

ТЕМА 1

Значення англійської мови. Опанування правильною вимовою.

Особливості артикуляції звуків. Артикуляція голосних.

Фонеми [i], [i:]; [e], [æ]; [ə]; [ʌ]; [ɑ:]; [z:]; [ɔ]; [ɔ:]; [u]; [u:].

Дифтонги [ei]; [ai]; [ɔi]; [au]; [əu]; [iə]; [εə]; [uə]

Значення англійської мови

Англійська мова набула статусу глобальної мови через різноманітні причини, зокрема політичні й економічні. Переважає вона в транспортній сфері, у засобах масової інформації, туризмі, спорті. Свою функцію здійснює й розвиток інтернет-технологій, оскільки програмне забезпечення створюється англійською. Основним чинником у поширенні сучасної англійської в усьому світі є її відносна простота, як порівняти з деякими іншими мовами, що мають систему закінчень слів, що визначають граматичні категорії роду, числа, відмінка, особи.

Перехід англійських слів із однієї частини мови до іншої без зміни форми слова (так звана конверсія) також додав їй універсальності: to work (працювати) – work (робота), a hand (рука) – to hand (передавати). Односкладові слова, що з'являються в мові, замість багатоскладових, визначають її універсальність для будь-яких груп користувачів: jet, замість jet-propelled aircraft (реактивний літак), or, замість operation (операція), up, замість promote (стимулювати, просувати). Крім британського варіанта англійської мови, де національним стандартом вимови є RP (Received Pronunciation або BBC English), у світі поширені американська, де національним стандартом вимови є GA (General American, або American Network English), канадська, де національним стандартом вимови є GenCan (General Canadian), австралійська англійська, де національним стандартом вимови є GenAus (General Australian), а також кілька її регіональних різновидів.

Різниця полягає не тільки в лексичних одиницях і граматичних конструкціях, а й у фонетичних особливостях. Всі види вимови поділяються на національні варіанти (у країнах, де англійська мова є рідною для більшості жителів, наприклад у Великобританії, США, ПАР, Канаді, Новій Зеландії, Австралії); типи англійської вимови (у країнах, де англійська мова є другою державною мовою, наприклад в Індії або на Мальті) та вимову так званого «кола, що розширюється»

(у країнах, де англійська мова є найпоширенішою іноземною мовою, наприклад в Україні або в Фінляндії).

Англійська мова, як і будь-яка інша, постійно змінюється. Проте для того, щоб вона зберегла свій статус мови міжнародного значення, необхідне збереження норм мови: орфоепічних (тобто вимовних), лексичних (тобто правил вживання слів відповідно до їхнього значення та поєднання), морфологічних (тобто правил створення слів), синтаксичних (тобто правил побудови словосполучення та речення) та стилістичних (тобто вибір мовних засобів відповідно до ситуації спілкування). Водночас поширення англійської мови призводить до появи діалектів і зниження рівня грамотного її використання більшістю осіб, що не є носіями англійської мови.

Опанування правильною вимовою

Головним завданням будь-кого, хто тільки-но починає вивчати іноземну мову, є опанування її вимовою.

Для усного висловлювання своєї думки будь-якою мовою у формі, зрозумілій для слухачів, а також для розуміння усного мовлення інших людей необхідно не тільки знати значення слів і граматичні правила їхньої зміни та поєднання в речення, але ще й вміти вимовляти речення з правильною артикуляцією звуків у них, з правильним складоутворенням і складоподілом, а також із правильним наголосом у словах і з правильною інтонацією. Всі ці мовні аспекти вивчаються фонетикою – однією із складових мовознавства.

Фонетику розглядають як поєднання двох складових: *сегментної фонетики*, що вивчає окремі звуки та звукосполучення (тобто сегменти мовлення), та *супрасегментної фонетики*, що вивчає основні одиниці мовленнєвого потоку, зокрема склади, слова, фрази та текст.

Мовленнєвий потік є безперервною лінійною послідовністю звуків.

Звуки мови поділяються на голосні та приголосні.

Звуки можуть відрізнятися висотою тону, тривалістю, силою, тембром тощо.

Фонема – це найменша та неподільна звукова одиниця мови, що здатна розрізняти пари слів за значенням (наприклад: укр. бук – бік, англ. sheep – ship) чи диференціювати граматичні форми одного й того самого слова (наприклад: англ. goose – geese).

Так, в українській мові 38 фонем, в англійській 44 фонemi. Вони формують фонологічну систему мови, водночас звуки мови утворюють фонетичну систему мови.

Для позначення окремих фонем і фонемного складу слів користуються так званою *фонематичною транскрипцією*, в якій кожна фонема завжди позначається одним і тим самим знаком. Переважна більшість знаків фонематичної транскрипції англійської мови подана літерами латинського алфавіту, і лише для позначення деяких англійських фонем використовують спеціальні знаки.

Мовленнєві звуки, що функціонують у мові як фонemi, утворюються за допомогою органів мовлення людини.

Рух і позиція органів мовлення, необхідних для вимовляння певної фонemi чи продукування певного звуку, називається артикуляцією.

Основою національної англійської мови є лондонський діалект. Літературна вимова сучасної англійської мови розвинулася з особливостей його фонетичного складу. За своїм історичним походженням ця вимова називається південноанглійською (ПАВ) (в оригінальній літературі, крім терміна Received Pronunciation (RP) – «прийнята вимова», також використовуються позначки BrE, BE чи UK;). Як найбільш типова для єдиної національної мови англійського народу вона є навчальною нормою для викладання англійської у школах, закладах вищої освіти та на курсах іноземних мов в Україні. Останнім часом у багатьох навчальних закладах дозволяється використовувати американський варіант англійської (в оригінальній літературі він часто позначається як AmE, AE чи US), що поширений, як це зрозуміло з самої назви варіанта мови, переважно в Сполучених Штатах Америки, хоча зараз він набуває свого поширення в усьому світі внаслідок відчутного впливу США на світовий розвиток. Ми ставимо за мету навчання англійської мови, що є літературною нормою в Об'єднаному Королівстві Великобританії та Північної Ірландії.

Загальновизначений та обов'язковий для всіх способів літерного позначення фонетичного складу кожного слова відповідної мови називається орфографією.

Для того, щоб правильно вимовляти слова англійською мовою, необхідно опанувати такі теоретичні та практичні фонетичні знання:

- характеристика основ англійської артикуляції і функції органів мовлення у вимові англійських звуків;

- характеристика англійських голосних та приголосних (порівняльний аналіз із системою українських фонем);
- редукція голосних, асиміляція приголосних;
- фонетична транскрипція;
- правила поділу слів на склади та складоутворення;
- типи складів;
- типи наголосу;
- наголос у простих і складних словах;
- ритмічні групи;
- принципи поділу на синтагми;
- інтонація: компоненти та функції;
- типи шкал (низхідна, висхідна, ступінчаста);
- наголос у реченні: типи та функції;
- символи для позначення наголосів і тонів;
- правила графічної презентації інтонаційних малюнків.

Vocabulary

1	assist	допомагати
2	back	спина
3	birth	народження
4	blood	кров
5	cab	таксі
6	deck	палуба
7	food	їжа
8	force	сила
9	full	повний
10	heart	серце
11	hut	хатина
12	kite	повітряний змій
13	map	мапа
14	neck	шия
15	pearl	перлина
16	pot	горщик
17	rub	натирати
18	serve	обслуговувати
19	vain	марно
20	van	фургон

Особливості артикуляції звуків Артикуляція голосних

1 Фонема [i], [i:]

Звук [i] уподібнюється звуку [и] в українському слові *битва*.

Англійський [i:] уподібнюється українському звуку [і] в слові *нікель* або *ніколи*.

Read aloud:

big	si:
pig	fi:
kik	bi:
dig	ni:
pit	pi:
lit	hi:
trip	si:d
dip	fi:d

2 Фонема [e], [æ]

Англійський звук [e] деякою мірою подібний до українського звука [е] у слові *теніс*.

В українській мові фонема [æ] немає. Вона є проміжним звуком між українськими [е] в слові *меч* і наголошеним [а] в слові *дати*.

Read aloud:

nek	mæp
dek	fækt
pet	pækt
let	bæk
bent	væn
mend	kæb
wet	hæm
ten	hænd

3 Фонема [ə]

Фонема [ə] називається нейтральною, оскільки вона завжди не напружена, не наголошена, дуже коротка голосна.

Read aloud:

tə'nait	ə'merikə
tə'dei	'delt ə
tə'du	ə'sli:p
tə'spi:k	ə'dres
ə'plai	ə'sist

4 Фонема [ʌ]

Фонема [ʌ] наближається до української фонемі [a] в переднаголошеному складі в слові *дарунок*.

Read aloud:

kʌt	tʌb
bʌt	rʌb
hʌt	klʌb
lʌk	blʌd
dʌk	glʌt

5 Фонема [ɑ:]

Певну подібність з англійським [ɑ:] має український наголошений [a] в словах *галка*, *въл*, але англійська фонема [ɑ:] вимовляється значно «глибшою», тривалішою та напруженішою, ніж українська [a].

Read aloud:

ɑ:m	stɑ:
pɑ:t	stɑ:f
pɑ:k	skɑ:f
fɑ:m	sma:t
hɑ:t	stɑ:t
ɑ:sk	fɑ:st
tɑ:sk	kɑ:sk
lɑ:st	mɑ:sk

6 Фонема [z:]

В українській мові немає звука, подібного до англійського [z:]. Під час вимовляння цієї фонемі плаский язик припіднятий, кінчик язика торкається підніжжя нижніх зубів, губи напружені та розтягнуті, трохи відкриваючи зуби; розкриття щелеп вузьке.

Read aloud:

pɜ:l	lɜ:nt
fɜ:m	hɜ:z
hɜ:	sɜ:v
bɜ:n	tɜ:n
bɜ:θ	bɜ:d

7 Фонема [ɜ]

Фонема [ɜ] подібна до української фонемі [о] в словах *порт, сорт*, якщо їх вимовляти швидко.

Read aloud:

ɔfn	pɔt
dɔg	pɔd
ɔn	klɔk
nɔt	kɔp
nɔd	hɔbi

8 Фонема [ɜ:]

Фонема [ɜ:] подібна до українського звука [о], як у словах *порт, сорт*, коли ті вимовляються повільно.

Read aloud:

fɜ:m	smɜ:l
tɜ:n	fɜ:s
spɜ:t	ˈdɜ:tə
bɜ:n	kwɜ:tə
fɜ:k	ˈwɜ:tə

9 Фонема [u]

Англійська фонема [u] нагадує українську фонему [у], як у слові *рука́*.

Read aloud:

pul	tuk
ful	huk
fut	gud
buk	stud
luk	put

10 Фонема [u:]

Фонема [u:] подібна до українського звука [у], як у словах *суд*, *ку́ля*.

Read aloud:

tu:	su:n
fu:d	su:p
hu:	mu:n
hu: f	spu:n
hu:z	sju:t

11 Фонема [eɪ]

Англійський дифтонг [eɪ] подібний до українського звукосполучення *ей*, як у словах *клей* чи *рейд*.

Read aloud:

mei	keim
eim	weit
eit	teim
neim	mein
teik	vein

12 Фонема [aɪ]

За звучанням англійський дифтонг [aɪ] подібний до українського звукосполучення [ай], як у слові *чай* або *дай*.

Read aloud:

aip	mai
baik	pai
maik	kait
nain	rait
bai	kwait

13 Фонема [ɔɪ]

За звучанням англійський дифтонг [ɔɪ] подібний до українське звукосполучення [ой].

Read aloud:

sɔil	vɔis
bɔil	nɔiz
tɔil	pɔizn
bɔiz	kɔil
tɔiz	di'strɔi

14 Фонема [au]

За звучанням англійський дифтонг [au] подібний до українського наголошеного звукосполучення [ау], як у словах *па́уза* чи *ра́унд*.

Read aloud:

kau	kaunt
nau	laud
naun	'mauntin
daun	raund
taun	braun

15 Фонема [əu]

За звучанням англійський дифтонг [əu] подібний до українського звукосполучення [оу], як у слові *клоун*, якщо вимовити [о] з перебільшено розтягнутими губами, а наступний за ним звук – недостатньо чітко та старанно.

Read aloud:

əu	kəuld
əun	kəut
bəuld	sləup
ləu	fləut
gəu	kəul

16 Фонема [iə]

За звучанням англійський дифтонг [iə] подібний до українського звукосполучення [ія], як у слові *клавіатура*.

Read aloud:

niə	sfɪə
diə	kliə

tiə	sniə
hiə	stiə
biə	riə

17 Фонема [ɛə]

За звучанням англійський дифтонг [ɛə] є подібним до українського [е], вимовленого з нижче, ніж зазвичай, опущеною щелепою, або до українського звука [є], як у слові *ера*.

Read aloud:

ɛə	pri'pɛə
fɛə	spɛə
dɛə	wɛə
skɛə	bɛə
pɛə	klɛə

18 Фонема [uə]

За звучанням англійський дифтонг [uə] подібний до українського звукосполучення [ує], як у слові *Уельс*.

Read aloud:

pjuə	fjuəl
kjuə	me'tjuə
juərəp	ə'luə
tuərist	ruə'rel
fjuəri	'dʒuəri

e. g. Cuirosity killed the cat
[kjuə'riositi 'kild ðə k æt].

19 Назвіть послідовно літери в таких словах:

size, Bess, type, sees, vine, fine, tie, test, spell, life.

20 Випишіть в окремі стовпчики слова зі звуками [i:, e, i, ai]:

mine, type, bid, did, fine, pit, five, vine, me, meet, lend, meter, eve, seem, prep, beef, ebb, see, send, pie

i:	e	i	ai
1	2	3	4

21 Перекладіть англійською:

а) моя ручка, сім ліжок, моя краватка, дев'ять ручок, десять краваток, мої ручки;

- б) 1. Знайдіть мою краватку.
2. Познайомтеся з Беном.
3. Надішліть мені сім краваток.
4. Надішліть Бесс сім ручок.
5. Надішліть мені мою ручку.
6. Знайдіть Петра.

22 Прочитайте вголос такі слова:

а) pale, date, ban, tape, fate, mad, say, same, fat, day, Sam, lane, land, tame, Spain, faint, aim, leave, bed, beat, deed, lean, mean, seat, nice;

б) line, pin, pine, den, fine, man, dent, Ann, nine, same, Sam, bet, bed, dine, did, May, fit, style, vet, bay, sat, tilt, file, faint, ease, pet, tin, veal, slip, stay.

Test Block 1

1 Установіть відповідність між варіантами англійської мови та їхньою аббревіатурою:

1.	Британська англійська	a.	GenAus
2.	Американська англійська	b.	GA
3.	Канадська англійська	c.	RP
4.	Австралійська англійська	d.	GenCan

2 Установіть відповідність між нормами мови та їхнім визначенням:

1.	орфоепічні норми	a.	правила вживання слів відповідно до їхнього значення
2.	лексичні норми	b.	правила побудови словосполучень і речень
3.	морфологічні норми	c.	вимова
4.	синтаксичні норми	d.	вибір мовних засобів відповідно до ситуації спілкування
5.	стилістичні норми	e.	правила створення слів

3 Установіть відповідність між фонемами та особливостями їх вимовляння:

1.	[i]	a.	подібна до українського звука [у], як у словах <i>суд, ку́ля</i>
2.	[æ]	b.	подібна до українського звукосполучення [іа], як у слові <i>клавіатура</i>
3.	[ɑ:]	c.	подібна до українського звука [и] в українському слові <i>битва</i>
4.	[ɔ]	d.	подібна до українського звукосполучення [уе], як у слові <i>Уельс</i>
5.	[u]	e.	подібна до українського звукосполучення [ай], як у слові <i>чай</i> або <i>дай</i>
6.	[u:]	f.	є проміжним звуком між українськими [е] в слові <i>меч</i> і наголошеним [а] в слові <i>да́ти</i> .
7.	[əu]	g.	нагадує українську фонему [у], як у слові <i>рука́</i>
8.	[ai]	h.	подібна до українського наголошеного [а] в словах <i>галка, ва́л</i> ,
9.	[iə]	i.	подібна до українського звукосполучення [оу], як у слові <i>клоун</i>
10.	[uə]	j.	подібна до української фонemi [о], як у словах <i>порт, сорт</i> .

ТЕМА 2

Артикуляція приголосних. Фонема [m]; [f], [v]; [p],[b]; [t], [d]; [n]; [l]; [k], [g]; [s], [z]; [ʃ], [ʒ]; [θ], [ð]; [tʃ], [dʒ]; [r]; [h]; [w]; [ŋ]; [j]

Vocabulary

1	arrive	прибувати
2	ashamed	соромно
3	button	гудзик
4	deep	глибокий
5	fiddle	скрипка
6	fit	здоровий
7	fuel	паливо
8	glove	рукавичка
9	heaven	небеса
10	heavy	важкий
11	luxury	розкіш
12	meal	їжа
13	mind	розум
14	trouble	проблема
15	try	намагатися
16	voice	голос

1 Фонема [m]

Вимовляється основний відтінок фонему [m] загалом так само, як і твердий український звук [м].

Відмінність англійської фонему [m] від українського [м] полягає в тому, що під час вимовляння англійського [m] губи більш напружені й зовсім не випнуті – типові риси англійської артикуляційної бази. Англійський звук [m] має більшу тривалість звучання, зокрема в кінці слова після короткого голосного.

Read aloud:

mi:	mery
mi:l	maik
mi:nz	mei
mai	moument
maunt	‘mju:zik

e.g. Many men, many minds.

2 Фонема [f] – [v]

Під час вимовляння фонему [f] внутрішня поверхня нижньої губи нещільно притискається до верхніх зубів, утворюючи дуже вузьку щілину. Крізь утворену щілину з шумом швидко проходить струмінь повітря і водночас продукується глухий звук.

Read aloud:

fi:l	faind
feit	found
laif	fjuel
li:f	faio
fæt	frend

e.g. Fill in the form.

Фонема [v] артикулюється так само, як і фонема [f], але з додаванням голосу.

Read aloud:

vɔis	vau
mu:v	væn
twelv	givn
rivə	nevə
‘hevi	veri

e.g. As fit as a fiddle.

They arrive at five.

3 Фонема [p] – [b]

Англійська фонема [p] звучить майже так само, як українська тверда фонема [п]. Але для української фонему [п] типовою особливістю є поступове зімкнення та розмикання губ, водночас під час вимовляння англійської фонему це відбувається миттєво й досить енергійно, отже, фонема [p] є аспірованою та сильною приголосною. Фонема [p] – глухий звук, оскільки голосові зв’язки не беруть участі в її артикуляції.

Read aloud:

puə	‘plænz
p’i:siz	pɔ:z

spent	ˈplætʃɔ:m
ˈpi:pl	ki:p
put	pleis

e.g. Pegs as pretty as a picture.

Слабка фонема [b] артикулюється так само, як і сильна фонема [p], але фонема [b] загалом вимовляється з голосом, без аспірації та з меншою силою. Англійська фонема [b] вимовляється менш напружено, ніж український звук [б]: bar [ba:], boss [bɔs].

Read aloud:

bi:	bʌtn
ba:	bɔi
nib	bæg
bred	big
ˈtrʌbl	buk

4 Фонемі [t] – [d]

Під час артикулювання англійської фонемі [t] кінчик язика піднімається до найбільш випуклої частини альвеол під прямим кутом.

Read aloud:

ti:	nait
tin	mi:t
ten	bit
taim	pit
ni:t	ti:m

e.g. Try to put it right.

Місце й спосіб артикуляції фонемі [d] такі самі, як і в фонемі [t]. Відмінність полягає у відсутності аспірації під час артикуляції фонемі [d], а також у тому, що голосові зв'язки зазвичай вібрують у процесі вимовляння звука [d].

Read aloud:

di'fend	drɒp
ˈdidnt	drɔ:n
di:p	di'zain

'deili	di'stres
ni:t	ti:m

e.g. Mind the head.

5 Фонема [n]

Під час вимовляння фонему [n] кінчик язика притискається до найбільш випуклої частини альвеол під прямим кутом. У процесі вимовляння українського звука [н] передня частина язика притискається до внутрішньої поверхні передніх верхніх зубів та до ясен, а кінчик язика трохи опущений.

Read aloud:

sin	ned
nib	win
Ni:	tin
Ni:s	ment
nik	'hevn

e.g. In any event.

6 Фонема [l]

Під час вимовляння фонему [l] кінчик язика упирається в альвеоли, а бокові краї опускаються, утворюючи проходи для струменя повітря.

Read aloud:

lid	læd
les	glæd
læmp	blæk
luk	Lu:m
loud	glʌv

e.g. Live and learn.

7 Фонемі [k] – [g]

Англійська фонема [k] вимовляється майже так само, як українська тверда фонема [к], але з деякими відмінностями:

1) аспірованості англійського звука [k] перед наголошеними голосними;

2) більшою чіткістю в кінці слова.

Read aloud:

kaind	klaun
kount	kəridɔ:
keik	a:kitekt
kuk	krəu
kraim	kwɔliti

e.g. As cold as a cucumber.

8 Фонема [s] – [z]

Фонема [s] вимовляється більш напружено, енергійніше та триваліше за українську фонему [с] (зокрема в кінцевому положенні): hiss [his], miss [mis].

Read aloud:

si:	‘siti
si:n	sez
si:zn	sait
sistəz	saiz
sit	seim

e.g. So sorry.

За своїм звучанням англійська фонема [z] подібна до української твердої фонemi [з]. Але під час вимовляння української фонemi [з] кінчик язика опущений, водночас у процесі вимовляння англійського приголосного [z] кінчик язика піднятий.

Read aloud:

kwiz	pi:z
si:z	waiz
buz	kauz
ni:z	hiz
aiz	ka:z

9 Фонема [ʃ] – [ʒ]

Англійський звук [ʃ] більш м'який за український [ш], але більш твердий за український [ш'], тобто це щось середнє між ними.

Read aloud:

fɪʃ	mæʃ
dɪʃ	splæʃ
wɪʃ	kæʃ
freʃ	ʃeɪm
træʃ	ʃaʊt

e.g. She is not ashamed of her life of luxury.

За загальним звучанням англійська фонема [ʒ] подібна до української фонемі [ж] у слові *жур*. Однак англійський [ʒ] більш твердий за український [ж] у слові *журі*, тому що середня спинка язика під час вимови [ʒ] піднята до твердого піднебіння вище, ніж під час вимови [ж].

Read aloud:

ˈmeʒə	diˈvɪʒn
ˈleʒə	diˈsɪʒn
ˈpleʒə	priˈsɪʒn
ˈtreʒə	iˈlu:ʒn
vɪʒn	iksˈklu:ʒn

e.g. Eat at pleasure, drink with measure.

10 Фонемі [θ]–[ð]

В українській мові не існує аналога цього англійського звука. Під час вимовляння фонемі [θ] язик розпластаний та напружений, а його кінчик розташований між передніми верхніми та нижніми зубами, утворюючи вузьку щілину між різальним краєм верхніх зубів і поверхнею переднього краю язика. У цю щілину продувається повітря, внаслідок чого продукується глухий звук [θ].

Read aloud:

θri:	tu: θ
θril	miθ
θred	smiθ
ˈsevənθ	deθ
tenθ	depθ

Фонема [ð] є слабкою короткою дзвінкою парою фонемі [θ], а тому артикулюється майже так само, як фонема [θ], але на відміну

від артикуляції фонем [θ]) ми додаємо ще й голос (вібують голо-
сові зв'язки), внаслідок чого продукується дзвінкий звук [ð].

Read aloud:

ði:z	ðæn
ðei	bu: ð
ðe	kləuð
ðen	'ɔ: ðəu
ðem	kləuðz

e.g. This is the same thing as that.

11 Фонем [tʃ] – [dʒ]

Англійська фонема [tʃ] подібна до української фонем [ч]. Положення губ під час вимовляння англійського глухого при голосного [tʃ] змінюється залежно від сусідніх з ним звуків. Губи округлені в слові choose [tʃ u:z], розтягнуті або нейтральні в слові cheese [tʃ i:z] і нейтральні в словах charm [tʃa:m], chop [tʃɒp].

Read aloud:

tʃu:	i: tʃ
tʃu:z	eitʃ
tʃek	kætʃ
tʃeis	kautʃ
tʃa:ns	bentʃ

Англійський звук [dʒ] дуже подібний до українського дещо пом'якшеного звука [ж] у слові *бджілка*.

Read aloud:

dʒim	dʒu:n
dʒein	dʒa:
dʒet	ba:dʒ
dʒæm	tʃa: dʒ
dʒipsi	keidʒ

12 Фонема [r]

Під час вимовляння сонанти [r] трохи загнутий назад кінчик язика піднімається до заднього скату альвеол, утворюючи з ним

щілину. Ця щілина не має бути занадто вузькою, що спричинювало б продукування українського звука [p], водночас вона не має бути занадто широкою, хоча і ширшою за щілину для вимовляння українського звука [p].

Read aloud:

red	træm
bred	ru:m
rest	bru:m
breſt	brein
ræm	brekfast

13 Фонема [h]

За типом свого звучання англійська приголосна фонема [h] є подібною до української приголосної [x] у слові *хан*.

Read aloud:

hai	hi:
hau	hæm
ha:k	help
ha:p	heit
ha:m	hʌzbænd

e.g. Happy holiday!

14 Фонема [w]

Під час вимовляння напівголосної фонемі [w] напружені губи помітно виразно висуваються вперед, утворюючи вузький отвір. У такому положенні губи та язик перебувають лише одну мить, потім вони негайно переходять у позицію, необхідну для артикулювання наступного голосного звука. Голосові зв'язки вібрують.

Read aloud:

win	wet
wil	wulf
wit	wud
wen	woudnt
wel	wim

e.g. We wondered where we were.

15 Фонема [ŋ]

Під час вимовляння фонему [ŋ] язик відсувається назад, його кінчик розташований біля передніх зубів, а задня спинка язика змикається з м'яким піднебінням.

Read aloud:

swiŋ	piŋk
sprɪŋ	brɪŋ
strɒŋ	brɪŋk
æŋgl	sɪŋ
rɪŋk	wɪŋŋ

16 Фонема [j]

Англійський звук [j] трохи подібний до українського [й], але англійський сонант [j] є менш йотованим за український звук [й], тому що під час вимовляння англійської напівголосної фонему [j] середня спинка язика піднесена до твердого піднебіння менше, ніж під час артикуляції українського напівголосного звука [й].

Read aloud:

ju:	mju:zɪk
jes	vju:
ji:st	nju:z
fju:	dju:ti
bju:ti	sju:t

e. g. Neither here nor there.

There and then.

I don't care whether I live downstairs or upstairs.

17 Назвіть послідовно букви в таких словах:

cent, jam, game, keep, chain, patch, thick, place, nice, Nick.

18 Прочитайте вголос такі слова:

cap, can, ice, came, nice, cat, neck, mice, fact, space, peck, pace, kin, keen, pact, face, gate, gem, gas, age, gym, page, egg, gin, game, beg, gag, jam, Jim, Jack, Jane, sky, shame, dish, she, ship, shape, shave, fish, shine, chest, chin, match, catch, fetch, chick, chill, this, that, these, than, them, theme, faith, thick, thin.

19 Запишіть транскрипцію таких слів:

film, bag, match, cap, page, pencil, black, big, this, these, that, clean, Jane, give.

20 Заповніть перепустки артиклями:

1. This is ... cap. ... cap's black. 2. This is ... match. It's ... thin match. That's ... thick match. 3. This is... fine film. 4. This is ... pen. ... pen's black. 5. Please give me... pen, Kate. (2 варіанти) 6. Please take that pencil, Jane. Please give me... pencil. It's ... bad pencil.

21 Утворіть множину від іменників. Прочитайте іменники в множині вголос:

a match, a page, a patch, a dish, a cage, a bus, a bench.

22 Перекладіть:

1. Це чорний олівець. 2. Ця сумка чорна. Вона погана. Дайте мені ту сумку, будь ласка. 3. Це шапка. Візьміть цю шапку. 4. Дайте мені сірник, будь ласка. 5. Дайте Джейн ці олівці. 6. Дайте мені ці ручки та цю сумку. 7. Візьміть ці погані сірники. Дайте мені той сірник, будь ласка. 8. Це ручка. Це чорна ручка. Ця ручка чорна. 9. Це сумка. Це моя сумка. Ця сумка нова. 10. Бене, дай мені ту тонку ручку. 11. Ця квартира чиста. Це чиста квартира. 12. Дайте Бену ці ручки та олівці. 13. Сім олівців, п'ять сторінок, десять фільмів, дев'ять чорних шапок.

23 Запишіть такі слова:

[eg'zæm], ['siti], [la:dʒ], [ri:d]

24 Прочитайте вголос:

a) risk, red, ripe, read, rest, rally, hand, hay, hip, hate, heap, help, hide, yes, yell, easy, daddy, yet, yelp, my, by, myth, next, text, exam, sex, six, sixty, ring, thing, fang, bring, sing, gang, sling, drink, link, clink, pink, prank;

b) shelf, shy, sheet, dash, fish, chain, chick, change, catch, patch, mine, cage, fill, mile, Spain, miss, ice, page, back, space, click, game, gem, let, lest, gay, set, lay, say, lack, icy.

Test Block 2

1 Установіть відповідність між фонемами та особливостями їх вимовляння:

1.	[t]	a.	Артикулюється майже так само, як фонема [θ], але з додаванням голосу.
2.	[ʃ]	b.	За загальним звучанням англійська фонема подібна до української фонемі [ж] у слові <i>жир</i> .
3.	[ð]	c.	Під час артикулювання цієї фонемі кінчик язика піднімається до найбільш випуклої частини альвеол під прямим кутом.
4.	[ʒ]	d.	Цей звук дуже подібний до українського дещо пом'якшеного звука [ж] у слові <i>бджілка</i> .
5.	[dʒ]	e.	Цей звук] більш м'який за український [ш], але більш твердий за український [ш'].
6.	[ŋ]	f.	Під час вимовляння цієї фонемі язик відсувається назад, його кінчик розташований біля передніх зубів, а задня спинка язика змикається з м'яким піднебінням.

2 Установіть відповідність між частинами виразів:

1.	As fit	a.	the form.
2.	Many men,	b.	drink with measure.
3.	Fill in	c.	event.
4.	In any	d.	holiday!
5.	As cold	e.	many minds.
6.	Eat at pleasure,	f.	nor there.
7.	Happy	g.	as a fiddle.
8.	Neither here	h.	as a cucumber.

3 Установіть відповідність між словами та їхньою транскрипцією:

1.	hate	a.	ha:m
2.	heel	b.	hai
3.	hair	c.	hi:l
4.	how	d.	heit
5.	harm	e.	hæm
6.	ham	f.	hau
7.	high	g.	hi:
8.	he	h.	hεə

ТЕМА 3

Інтонація. Характеристика тонів у різних типах речень.

Низхідний тон. Висхідний тон.

Низхідно-висхідний тон

Англійська інтонація

Кожна мова має свою особливу та визначальну для неї інтонацію, яка відрізняється від інтонації інших мов. Англійська інтонація дуже відрізняється від української, зокрема постійним зниженням чи підвищенням тону. Складовими елементами інтонації є такі:

– мелодика мови, яка здійснюється підвищенням або зниженням голосу у фразі (наприклад, у розповідному та питальному реченнях);

– ритм мови, тобто чергування наголошених і ненаголошених складів;

– темп, тобто швидкість або повільність мови, паузи між мовними відрізками;

– тембр, тобто звукове забарвлення, що надає мовленню тих чи інших емоційно-експресивних відтінків;

– фразовий та логічний наголос, що є засобом виокремлення окремих слів у реченні.

Характеристика тонів у різних типах речень

Варто зазначити, що наголос в англійській мові наявний в іменниках, смислових дієсловах, прикметниках, прислівниках, числівниках, питальних і вказівних займенниках, що здійснюють функцію підмета, а також у присвійних займенниках в абсолютній формі. Наголосу не мають допоміжні та модальні дієслова, які не на початку речення, сполучники, артиклі.

What can you say about England?

У цьому реченні наголос мають 3 слова: what, say, England, всі інші без наголосу. Ось чому іноді нам так складно зрозуміти іноземців: здається, що вони ковтають слова.

Однак не варто забувати про логічний наголос, який виокремлює слово із загальної маси. І ним може стати будь-яке слово, яке ми захочемо виокремити. Зниження чи підвищення голосу на останньому наголошеному слові в реченні є двома основними тонами англійської інтонації – **низхідним тоном і висхідним тоном.**

Ще один тон для вираження емоційного стану мовця називається **низхідно-висхідним**.

Низхідний тон

В англійській мові низхідний тон є поступовим зниженням тону голосу на наголошених складах, (начебто наголошені склади спускаються драбинкою), водночас на останньому наголошеному слові голос досить різко опускається вниз.

Низхідний тон (the falling tone) – це тон категоричного твердження, завершеності, визначеності. Тому він зазвичай використовується в таких випадках:

- у кінці окличних речень: What a nice flower! How beautiful!
- у кінці коротких розповідних речень (ствердних і негативних): I have been to London. I didn't go to the cinema last week.
- у кінці наказових речень, що містять наказ, команду або заборону: Open the door! Don't take the book!
- у кінці спеціальних запитань, що ропочинаються із питальних займенників What? When? Where? Who? Why? How?: How far is this town? Who can read this?
- у кінці другої частини альтернативного запитання: Did you play tennis or golf yesterday? Do you live in a house or a flat?
- у кінці першої частини роздільного запитання: You like apples, don't you? He hasn't met Alice, has he?
- у кінці другої частини роздільного запитання, коли той, хто запитує, упевнений у правильності повідомлення першої частини та не чекає додаткових повідомлень, лише висловлює бажання підтвердити, що це судження правильне: It's warm in July, isn't it?
- вимовляючи привітання під час зустрічі: Good afternoon! Good evening!
- під час використання звертання на початку речення: John, come to me please. Alice, pass the salt please.
- у підрядному речення, що розташоване перед головним, яке вимовляється з висхідним тоном: When you are back, will you call me?

Vocabulary

1	boring	нудно
2	brilliant	блискучий
3	fast	швидкий
4	find	знайти

5	hurry	поспішати
6	idea	ідея
7	key	ключ
8	lovely	чудовий
9	mail	пошта
10	mountain	гора
11	nephew	племінник
12	play	грати
13	splendid	відмінний
14	use	використовувати
15	wrong	неправильно

1 Проговоріть такі речення з низхідним тоном:

- 1 What a brilliant idea!
- 2 How splendid!
- 3 He knows much about this film.
- 4 Dan and Alice go skiing every weekend.
- 5 Mark hasn't been to London yet.
- 6 Don't miss the chance to learn English!
- 7 Take the keys!
- 8 When will you visit Granny?
- 9 How old are the mountains?
- 10 The party was lovely, wasn't it?
- 11 Kate, help yourself.

Висхідний тон

Висхідний тон в англійському реченні відрізняється від українського висхідного тону тим, що перший наголошений склад вимовляється на досить низькому рівні, а підйом голосу відбувається поступово на останньому наголошеному складі, що є подібним до української інтонації перепитування з невеликою часткою подиву, невизначеності чи сумніву. Висхідний тон (the Rising Tone) зазвичай використовується в таких випадках:

- у поширених реченнях: Dad and I went to ski last Monday;
- за наявності обставин часу на початку речення: Next December we're planning to visit our relatives in Australia;
- під час визначення однорідних членів речення (крім останнього): There are different vegetables in the basket: carrots, cucumbers, onions, potatoes, tomatoes, egg-plants;

- у загальних запитаннях, що починаються з допоміжних чи модальних дієслів: Have you tasted new salad?

- у другій частині роздільного запитання, якщо той, хто запитує, висловлює бажання отримати якусь додаткову інформацію: You've got an umbrella, haven't you?

- у наказових реченнях, що містять ввічливе прохання: Will you bring me a cup of tea please?

- у підрядних частинах речення перед головними: As soon as I get to New York, I'll call you;

- у словах прощання, подяки: Good bye! See you next Friday. Thanks a lot;

- під час використання обставин на початку речення: Every Sunday I visit my parents. As a rule he goes to work by train.

2 Проговоріть речення з висхідним тоном:

1 Peter and his nephew went fishing.

2 Once upon a time there live a king and a queen.

3 Every morning he reads his mail.

4 Do you find it interesting?

5 Can I take this pencil?

6 Would you like tea with lemon or with milk?

7 The play is interesting, isn't it?

8 I'm going to visit Greece, Germany, Britain, Norway and Sweden this spring.

9 Will you tell me where the post office is?

10 May I use your pen?

Низхідно-висхідний тон

Низхідно-висхідний тон (the Fall-Rise Tone) досить часто використовується в англійській розмовній мові для вираження різномунітних емоцій (від сумніву до дружнього заперечення). Падіння-підйом можуть бути в межах одного слова, двох суміжних складів, двох складів, розділених одним або декількома ненаголошеними складами, і зазвичай відбуваються в таких випадках:

- корекція, уточнення: I believe it's Toyota – BMW;

- легке заперечення: I'm afraid, you're wrong;

- сумнів: This may be a grey jacket;

- контраст: He knows English but doesn't know Spanish.

3 Проговоріть такі речення з низхідно-висхідним тоном:

- 1 This book is boring. – Not very.
- 2 The photographs are on the table. – In the album.
- 3 Sue is coming tomorrow, isn't she? – On Wednesday.
- 4 I'd love to try a bowling alley, but not this time.
- 5 I want to test a new car, but not a Fiat.
- 6 See you!
- 7 Read it again, please!
- 8 They're leaving next month.
- 9 The weather is cold.
- 10 I am in a hurry.
- 11 Read it faster, please.
- 12 Hello!
- 13 I guess it's red. – Scarlet.
- 14 What colour is his tie? – It may be lilac.
- 15 This soup is quite good, isn't it? – Not very.

4 Mind the rule with "Please":

At the beginning of the sentence the word "please" is stressed. In the middle of the sentence it can be stressed or unstressed and it does not form a separate intonation-group. At the end of the sentence the word "please" is unstressed.

Pronounce the following sentences.

- 1 **Please** click here to view the group web site.
- 2 Parents only, **please!**
- 3 **Please** contact Mr Robin Harvey.
- 4 Can you say that more clearly, **please?**
- 5 If anyone knows it the first, **please** inform me.
- 6 Will you **please** come to me closer?
- 7 **Please** ring me up as soon as you can.

5 Pair up. Arrange the suggested words into sentences. Reproduce the dialogue:

- 1 You How help I can?
- 2 Information I'd like about museum, please the some.
- 3 To What would you know like?
- 4 Does it How much in get to cost?
- 5 £4 for children for and £2 It's adults.

- 6 Your What opening times are?
- 7 At 9 o'clock We open and half past five at close.
- 8 Is me museum tell where the you Can?

6 You are asking for information. Choose the place below. Pair up and role-play a conversation using the material studied:

- 1 At the fashion store
- 2 At the electronic store.
- 3 At the supermarket.
- 4 At the beauty shop.

7 Pair up. Fill in the missing parts of the dialogue “In the Hotel” with the words from the box:

IN THE HOTEL

(at the reception desk)

Sir / Mr. / Mrs / Miss; by phone; check; seem; reservation; booked / reserved; are; evening / morning / afternoon; reply

R – receptionist

G – guest

R: Good____, _____

G: Good____, my name is_____.

I have a room for tonight.

R: Oh right, I’ll just ..... What was your name again?

G: _____.

R : _____? Er .... well, there is no record of a _____ here. Did you make your reservation _____?

G: No, by fax. I’ve got a copy of your__ here, look.

R: I see. Well there’s nothing on the computer.

G: Well, do you have a room?

R: I’ll just check.....Oh! Yes, we ___ to be half-empty tonight.

G: Well, can I have a room then?

R: Yes, sure.

8 Say the sentence aloud using the stress word marked in bold. Match the sentence version to the meaning below:

- 1 **I** said she might consider a new haircut.
- 2 I **said** she might consider a new haircut.

- 3 I said **she** might consider a new haircut.
- 4 I said she **might** consider a new haircut.
- 5 I said she might **consider** a new haircut.
- 6 I said she might consider a **new** haircut.
- 7 I said she might consider a new **haircut**.

- a) Not just a haircut.
- b) It's a possibility.
- c) It was my idea.
- d) Not something else.
- e) Don't you understand me?
- f) Not another person.
- g) She should think about it. It's a good idea.

Answers to the word stress exercise:

- 1 **I** said she might consider a new haircut (*It was my idea*).
- 2 I **said** she might consider a new haircut (*Don't you understand me?*).
- 3 I said **she** might consider a new haircut (*Not another person*).
- 4 I said she **might** consider a new haircut (*It's a possibility*).
- 5 I said she might **consider** a new haircut (*She should think about it. It's a good idea*).
6. I said she might consider a **new** haircut (*Not just a haircut*) .
7. I said she might consider a new **haircut** (*Not something else*).

Test Block 3

1 Запишіть речення до потрібного стовпчика залежно від типу тону:

Низхідний тон	Висхідний тон
<i>1</i>	<i>2</i>

a	Next December we're planning to visit our relatives in Australia.
b	Have you tasted a new salad?
c	What a nice flower!
d	Will you bring me a cup of tea please?
e	As soon as I get to New York, I'll call you.

f	I didn't go to the cinema last week.
g	Good bye! See you next Friday.
h	Do you live in a house or a flat?
i	Don't take the book!
j	Alice, pass the salt please.
k	How far is this town?
l	There are different vegetables in the basket: carrots, cucumbers, onions, potatoes, tomatoes, egg-plants.

1 Виберіть правильну відповідь:

1 Що не є складовими елементами інтонації?

- a) ритм мови;
- b) темп;
- c) гендерна приналежність.

2 Які слова не мають наголосу в англійській мові?

- a) іменники, смислові дієслова;
- b) присвійні займенники в абсолютній формі;
- c) допоміжні та модальні дієслова.

3 У яких випадках не використовується низхідно-висхідний тон?

- a) корекція, уточнення;
- b) сумнів;
- c) наказ.

ТЕМА 4
Pronunciation of sounds [i:], [i], [e]

Pronunciation of the sound [i:]

1 Read aloud:

heel	каблук
meal	їжа
bee	бджола
eve	напередодні
cheek	щока
East	схід
peel	зняти кірку
seat	місце
field	поле

2 Remember the words:

pea soup	гороховий суп
meat	м'ясо
veal	телятина
beef	яловичина
vegetables	овочі
beans	квасоля
peas	горох
sweet	солодке
cheesecake	чизкейк
ice-cream	морозиво
peaches	персики
coffee	кава
tea	чай

3 Make up situations according to the model using the words from the table:

A: Would you like veal or beef? (peas or beans etc).

D: Veal, please.

4 Tongue-twisters:

heat	тепло
scream	кричати

- (1) These trees need heat to keep them green.
- (2) Each teacher needs to be free to teach as he pleases.
- (3) They keep their streets clean.
- (4) The queen in green screamed.

Pronunciation of the sound [i]

5 Read aloud:

ink	чорнило
miss	сумувати
silly	дурний
sin	гріх
picnic	пікнік
imp	пустун
wind	вітер
pity	жаль
jelly	желе
lip	губа

6 Compare the sounds [i:], [i]:

[i:]		[i]	
sheep	вівця	ship	корабель
bean	біб	bin	відро для сміття
eat	їсти	slip	послизнутися
leek	зелена цибуля	sit	сидіти
cheeks	щоки	lick	лизати
sleep	спати	chicks	курчата
cheap	дешевий	chip	мікросхема

7 Fill the blanks in the dialogues with the words from the table:

tim
leave
slip
team
live
sleep

Dialogue 1.

A: Where did you ...?

B: On the ice.

Dialogue 2.

A: When did he ...?

B: At five o'clock.

Dialogue 3.

A: Are you ready, ...?

B: Yes, we are all here.

8 Read aloud:

India	Індія
city	місто
street	вулиця
fourteen	14
knee	коліно
builder	будівельник
Egypt	Єгипет
teacher	вчитель
chicken	курча
million	мільйон
British	британська
Swedish	шведський
Christmas	Різдво
river	річка
sweets	цукерки
finger	палець
Easter	Великдень
tea	чай
stream	струмок
milk	молоко

Choose from the list:

- a) things we can eat;
- b) numbers;
- c) professions;
- d) parts of the body;
- e) places where people live;
- f) holidays;
- g) countries;
- h) nationalities
- i) things we can drink.

9 Tongue-twisters:

inn	ГОТЕЛЬ
weep	ПЛАКАТИ

- (1) The little inn is in this village.
- (2) This is a silly film.
- (3) I scream, you scream, we all scream for ice-scream.
- (4) Silly sheep weep and sleep.
- (5) It isn't easy to please Lizzy.

Pronunciation of the sound [e]

10 Read aloud:

pen	ручка
Ben	Бен
ten	10
peg	кілочок
bell	дзвін
beg	благати
neck	шия
bed	ліжко
mess	безладдя
left	лівий
let	дозволяти
well	добре
tell	розповідати
spell	вимовляти по буквах

11 Learn the dialogue:

A: Can you get some eggs?

B: How many?

A: Ten, please.

B: Anything else?

A: Some bread. Do you need any money?

B: No, I'll pay by credit card.

12 Інтонація. Наприкінці висловлювання тон спадає. Наприкінці запитань, що починаються із питальних слів, тон зазвичай також

спадає. Наприкінці загальних запитань, на які відповідають *так* чи *ні*, тон зазвичай підвищується.

Складіть за зразком діалоги та прочитайте їх із правильною інтонацією.

Model:

A: How did you spend your holiday?

B: I went to Kent.

A: Was it expensive?

B: Yes. Very.

Використовуйте для діалогів такі міста та країни:

America, Venice, Belgium, Denmark.

13 Tongue-twisters:

mean	мати намір
Easter	Великдень

- (1) Ned meant to spend the night in a tent.
- (2) Fred felt unwell.
- (3) Very well, very well, very well.
- (4) Each Easter Eddie eats eighty Easter eggs.

14 Read the conversation between a husband and wife and fill out the table below with the words with the sound [i:] and the sound [e]:

Summer Holidays

Betty: I've been thinking about going to the seaside, Steve. The last time we went there I loved it a lot!

Steve: It's terrible, Betty. You know I hate the heat and lying on the beach.

Betty: Unbelievable, Steve! You're always complaining about going to the sea.

Steve: It does bad to my health. The heat makes me sweat a lot.

Betty: Look here, Steve. The advert says: "A self-catering villa in the mountainous area, three hundred meters from the sea. Dense forests can protect you from the oppressive heat". Only eight hundred pounds. I bet we'll enjoy it!

Steve: Excellent! It's much cheaper than I've expected. That's exactly what we need!

Betty: I knew you wouldn't object. I have already booked the tickets, dear.

<i>[i:]</i>	<i>[e]</i>

15 Role-play the dialogue “Summer Holidays”:

Test Block 4

1 Sort out the words by two columns:

<i>[i:]</i>	<i>[e]</i>
<i>1</i>	<i>2</i>

a.	event
b.	keep
c.	each
d.	ever
e.	piece
f.	bee
g.	head
h.	sweet
i	men
j	any
k	cheap
l	legs

1 Read the words and circle the one with a different vowel sound:

- 1 dean mean team head;
- 2 these scene pence scheme;
- 3 piece believe friend thief;
- 4 many fatty sandy merry;
- 5 evening ever evil Egypt;
- 6 feel leek tell seen.

3 Sort out the words by two columns:

[i]	[i:]
1	2

a	sheep
b	bin
c	bean
d	eat
e	cheeks
f	slip
g	sleep
h	cheap
i	ship
j	sit
k	river
l	sweets

ТЕМА 5

Pronunciation of sounds [æ], [ʌ], [ɑ:]

1 Read aloud:

pan	сковорідка
man	чоловік
sad	сумний
bag	сумка
jam	джем
pat	поплескувати
bad	поганий
ham	шинка
back	спина
bat	кажан
tan	засмага
cattle	велика рогата худоба

2 У діалозі поставте наголос на голосних буквах, які позначають звук [æ]. Вимовте ці слова:

A: Where were you standing?

B: Outside my flat.

A: Where was the man?

B: He ran out of the bank.

A: Was he carrying anything?

B: A black bag.

A: Thank you, madam.

3 Tongue-twisters:

rapidly	ШВИДКО
anniversary	ЮВІЛЕЙ

(1) Harry and Pat are standing hand in hand.

(2) A fat cat sat on a mat and rapidly ate [et] a rat.

(3) Ann and Andy's anniversary is in April [eipril].

4 Learn the poem:

My Friend Gladys

Oh, the sadness of her sadness
When she's sad.
Oh, the gladness of her gladness
When she's glad.
But the sadness of her sadness,
And the gladness of her gladness,
Are nothing like her madness
When she's mad!

Моя подруга Гледіс

О, сум її, коли вона сумна.
О, радість, коли вона радісна.
Але смуток і радість
Ніщо перед божевіллям її.

5 Read aloud. Each word contains one of the sounds [i], [e], [æ].

camera	фотоапарат
swimming costume	купальник
fishing rod	вудка
tent	намет
television	телебачення
some cash	трохи готівки
your address book	ваша записна (адресна) книжка
handbag	дамська сумка
tennis racket	тенісна ракетка
chess set	шахи (комплект фігур)
blanket	ковдра
credit card	кредитна картка
hat	капелюх
some matches	кілька сірників
some string	трохи мотузки
stamp	марка
sweater	светр
map	мапа

Choose three things which you need if ...

- (1) you got lost in the city;
- (2) you are on holiday;
- (3) your car is broken;
- (4) you got lost in the wood.

6 Listen to the dialogue “Hurry Up” and say what vowel sounds are frequently used in it:

Hurry Up

Anthony: Hurry up, Patty! It’s about eight.

Patty: Wait a minute, Anthony. I can’t find my grey bag.

Anthony: Did you say – a black bag?

Patty: Don’t be angry. We won’t be late.

Anthony: Great!

7 Write out the words from the dialogue into two groups [æ], [æ]:

[æ]	[ei]
1	2

8 Role-play the dialogue “Hurry Up”.

9 Listen to the sentences and spell the words you hear:

Example: I bake / back cakes every Saturday.

- 1 He goes to work by train/tram.
- 2 She has got a pain/pan in her hand.
- 3 Turn off the tape/tap.
- 4 It’s the best plane/plan.
- 5 What do you usually paint/pack?

10 Make up sentences from the table. Practise reading them:

Spain	is	at eight
It	rains	great
Ann	is able to	in May
The train	came back	bake cakes
Kate		a great place
The cake		absent today
		late
		play games

11 Make up a story from the given phrases. Read them observing sounds, rhythm and intonation:

Example: Ann is eight.

Like apples / hate apricots.

Granny / bake tasty pancakes / jam / apple cakes.

They go skating / Saturday.

Ann is eight. She likes apples and hates apricots. Her Granny bakes tasty pancakes with jam and apple cakes. They go skating on Saturday.

1) Kate is going for her first date.

Suddenly / begin / rain.

Get angry / going to be late.

Call a taxi / pay in cash.

2) Dad has been ill for two days.

Had an accident / hurt back.

Have a headache / take aspirin.

Take a paper / read about ancient places.

12 Pronunciation of the sound [ʌ]

Read aloud:

cup	чашка
hut	хатина
bun	булочка
bug	жук
hug	обіймати
mud	бруд
cub	дитинча
but	але
cut	різати
jug	глечик
luck	удача
fun	веселоці
lump	шматок
nut	горіх
truck	вантажівка

13 Інтонія перерахування. Складаємо список. Усі слова в списку, крім останнього, вимовляються з висхідним тоном, але в останньому слові тон спадає.

She bought a *cup* and some *butter*.

She bought a *cup*, some *butter* and some *honey*.

She bought a *cup*, some *butter*, some *honey* and some *nuts*.

14 Game “My uncle went to London”

(a) Look at the list of things:

a bottle of rum	пляшка рому
a brush	щітка
a cup	чашка
some butter	трохи олії
some honey	трохи меду
some nuts	кілька горіхів
one onion	одна цибуля
a rubber duck	гумова качка
a dozen buns	дюжина булочок
a pair of comfortable gloves	декілька зручних рукавичок
a pair of sunglasses	декілька сонцезахисних окулярів
a hundred buttons	сто гудзиків

(b) Snow ball:

Player 1: My uncle went to London and spent a lot of money.

He bought a bottle of rum.

Player 2: He bought a bottle of rum and ... (choosing from the list)

3, 4, 5 players...etc. (etcetera).

15 Read the sentences paying attention to the stresses and tunes. Practise them:

1. Britain was the originator of many sports such as football, rugby, golf, cricket, hockey and tennis.

2. Our university trains teachers in many subjects: physics, mathematics, biology, history, geography, music and so on.

16 Pair up. Fill in the story with the words from the box:

for; Netherlands; also; other ; architecture; history; are; offer
---

If you ... in Switzerland and Italy, there are several ... nearby places to visit. The mini-states of The Vatican, Lichtenstein and San Marino are interesting ... day trips, while Austria has a lot of Imperial ... and history to ... . You can visit such countries as Slovenia, The Czech Republic and Hungary. Prague is known to be both beautiful and quite cheap. Greece is also a place to visit. The cradle of western civilization has plenty of good beaches, night life, some of the most impressive ancient architecture and ... museums. Finally, you shouldn't miss The ... . You can visit the tulip fields and the windmills. ... you can focus on cities such as Amsterdam, the Hague, Rotterdam.

17 Tongue-twisters:

double	подвійний
bubble gum	жуйка
batter	тісто

- (1) Double bubble gum bubbles double.
- (2) We won, we won, we won, we won...
- (3) When your work is done,
Come out in the sun
And have some fun.
- (4) I like bread and butter with honey.
- (5) The batter with the butter is the batter that is better.

Pronunciation of the sound [ɑ:]

18 Read aloud:

heart	серце
march	марш
clerk	клерк
part	частина
card	картка
calm	спокійний
harm	шкода
scarf	шарф
task	завдання
mark	знак
last	останній

marvelous	чудовий
pass	прохід
carpet	килим
dark	темний

19 (1) Інтонія окличних речень. Наприкінці таких речень тон спадає.

(2) Make up dialogues according to the model. Mind the intonation:

Model:

A: Look at that car!

B: What a fast car!

(Use the following words:

a. carpet, guitar, dancer, scarf, star;

b. dark, smart, funny, fantastic, marvelous).

20 Tongue-twisters:

calm	спокійний
alarm	тривога
hum	дзижчати
argue	сперечатися

(1) Come, come,
Stay calm, stay calm,
No need for alarm,
It only hums,
It doesn't harm.

(2) After the party they started to argue.

(3) I've had no fun since last March.

(4) My aunt isn't young but she is full of charm.

Test Block 5

1 Match the words with their translation:

1.	ham	a.	спокійний
2.	sad	b.	тривога
3.	bun	c.	жук
4.	bug	d.	шинка
5.	calm	e.	шматок
6.	alarm	f.	булочка
7.	heart	g.	сумний
8.	lump	h.	серце

2 Match the parts of the tongue-twisters:

1.	A fat cat sat on a mat	a.	hand in hand.
2.	Harry and Pat are standing	b.	but she is full of charm.
3.	My aunt isn't young	c.	they started to argue
4.	After the party.	d.	is the batter that is better.
5.	The batter with the butter	e.	bubbles double.
6.	Double bubble gum.	f.	and rapidly ate a rat.

3 Join the words to make word-combinations:

1.	fishing	a.	racket
2.	credit	b.	of rum
3.	tennis	c.	costume
4.	swimming	d.	of sunglasses
5.	a bottle	e.	rod
6.	a pair	f.	card

ТЕМА 6

Pronunciation of sounds [ɔ], [ɔ:], [u], [u:], [ə:], [ə]

Pronunciation of the sound [ɔ]

1 Read aloud:

hot	гарячий
pot	горщик
sock	шкарпетка
top	верх
box	коробка
body	тіло
block	блок
lock	замок
cop	поліцейський
mock	насміхатися

2 (1) Інтонія поради чи наказу. Порада зазвичай звучить чемно та дружелюбно. Отже, тон підвищується. Наказ звучить менш дружелюбно. Тон спадає.

(2) Read the following sentences. First – like an advice, second – like an order:

Model:

Have a holiday, Mr. Crop.

Have a holiday, Mr. Crop.

- 1 Stop washing, darling.
- 2 Don't drop that pot, Mrs. Hot.
- 3 Put these socks in the box.
- 4 Put it on the top of the rock.
- 5 Make the coffee hot.
- 6 Go to the hospital.
- 7 See a doctor.
- 8 Don't wash these socks.
- 9 Don't borrow Tom's watch.
- 10 Don't touch that hot pot.

3 Tongue-twisters:

(1) A little pot is soon hot.

(2) Honesty is the best policy.

Pronunciation of the sound [ɔ:]

4 Read aloud:

cord	мотузка
court	суд
port	порт
fork	виделка
short	короткий
corn	зерно
sword [sɔ:d]	меч
cork	пробка
pork	свинина
board	дощка
store	магазин
form	форма

5 Mind the difference:

[ɔ]	[ɔ:]
chocolate	walk
office	horse
coffee	forty
hospital	daughter
dog	draw

6 Answer the questions:

- (1) Do you like chocolate?
- (2) Can you ride a horse?
- (3) Do you drink coffee?
- (4) Do you like dogs?
- (5) Are you under forty?
- (6) Do you have a daughter?
- (7) Do you work in hospital?
- (8) Would you like to work in office?
- (9) Can you draw well?

7 Tongue-twisters:

snore	хропіти
horse	кінь
ought	повинен
prevent	запобігати

Paul snores worse
Than a horse.
We close the doors
When he snores.
There ought to be laws
To prevent such snores.

Pronunciation of the sound [u]

8 Read aloud:

put	класти
cook	кухар
good	гарний
look	дивитися
book	книга
could	міг
pull	тягнути
push	штовхати
sugar	цукор
wool	вовна
bush	кущ
full	повний
bullet	куля
wolf	вовк
foot	ступня
woman	жінка
hood	капюшон
hook	гачок
wood	ліс
bull	бик

9 Match the words with the same sounds:

a)

1.	watch	a.	good
2.	looks	b.	stopped
3.	shut	c.	stuck

b)

1.	just	a.	push
2.	got	b.	lunch
3.	pull	c.	cough [kɒf]

c)

1.	blood	a.	book
2.	not	b.	long
3.	cook	c.	cut

10 1. Fill the gaps in the dialogues with the pairs of words from exercise 2. The first dialogue is done for you:

(1)

A: What time is it?

B: Sorry, my *watch* has *stopped*.

(2)

A: Aren't you well?

B: No, I've ... a .....

(3)

A: When did he leave?

B: ... .. ago.

(4)

A: Do you like it?

B: Yes, it ... ..

(5)

A: Can't you ... the door?

B: No, it's ... .

(6)

A: Is that ... ?

B: Yes, I ... my finger.

(7)

A: Is Tom here?

B: No, he's ... gone [gɒn] for ... .

(8)

A: What are you reading?

B: It's a ... .

(9)

A: I can't open the door.

B: ... it, don't ... it!

11 Make up word combinations with one of the words from the word list. Look at the example:

1. funny ... a funny book

2. horrible ....., ...

3. good ....., ...

4. common ....., ...

5. comfortable ....., ...

12 Інтонція. Ви хочете уточнити інформацію, у правдивості якої ви впевнені. Тон наприкінці речення спадає.

Model:

A: He couldn't cook, could he?

B: No, he couldn't.

1. They shouldn't read these books.

2. You wouldn't like to meet a wolf.

3. You couldn't push a bull.

4. You shouldn't look at that woman.

5. She wouldn't like to play football.

13 Complete the sentences with a correct idiom according to the pattern given. Find Ukrainian equivalents:

in a stew

salt of the earth

spill the beans

cup of tea

a piece of cake apple-pie order

- 1 Reading is my _____
- 2 The exam turned out to be _____
- 3 Polly will _____ as soon as she has a chance.
- 4 Ann's house is always in _____
- 5 When the police knocked at the door, Tom understood that he
was _____
- 6 Mathew is one of those people whom we usually call _____

14 Choose three idioms and write a short story.

15 Tongue-twisters:

- (1) Who took my cook-book?
- (2) Put this book back in the bookcase.

Pronunciation of the sound [u:]

16 Read aloud:

moon	місяць
two	два
soup	суп
fool	дурень
rule	правило
who	хто
view	вигляд
true	правильний
group	група
spoon	ложка
you	ти
too	також
move	рухатися
do	робити
shoes	туфлі
fruit	фрукти
new	новий
June	червень
boot	черевик
mood	настрій

root	корінь
cool	прохолодний
school	школа
tool	інструмент

17 Sort out the following by categories:

1. [ʌ]	2. [u]	3. [u:]
nut	would	fruit

include	June	flue
customer	gun	put
full	pull	push
supermarket	Sunday	number

18 Make up 5 dialogues with 2 lines each from the following 10 sentences. One example is done for you (10 and 5):

luggage	багаж
tube	тюбик
suitcase	валіза
take off	знімати (одяг)
noodle	ЛОКШИНА

- (1) Where shall I put your luggage?
- (2) But I bought a new tube on Sunday.
- (3) It's too hot. It's a lovely sunny day.
- (4) My uncle. Would you like me to introduce you?
- (5) It's from a really good cook-book. ✓
- (6) There isn't much toothpaste left.
- (7) In the boot. There's just a suitcase.
- (8) I think I'll take off my woolen jumper.
- (9) Who's that man in the blue suit?
- (10) That noodle soup was wonderful. ✓

19 Tongue-twisters:

- (1) You know New York.
You need New York.
You know you need unique New York.
- (2) You knew you'd choose Juliet.

Test Block 6

1 Match the idioms with their translation:

1.	cup of tea	a.	декілька дрібниць
2.	a piece of cake	b.	сіль землі
3.	spill the beans	c.	все гаразд
4.	apple-pie order	d.	у сум'ятті
5.	in a stew	e.	за смаком
6.	salt of the earth	f.	виказати таємницю

2 Match the words with their translation:

1.	sock	a.	кущ
2.	sword	b.	ложка
3.	tool	c.	насміхатися
4.	mock	d.	інструмент
5.	spoon	e.	шкарпетка
6.	cork	f.	гачок
7.	bush	g.	меч
8.	hook	h.	пробка

3 Match the parts of the tongue-twisters:

1.	Who took	a.	back in the bookcase.
2.	A little pot is	b.	my cook-book?
3.	Honesty is	c.	you'd choose Juliet.
4.	Put this book	d.	soon hot.
5.	You knew	e.	the best policy.

ТЕМА 7

Pronunciation of the sound [ɜ:], [ə], [ei]

1 Read aloud:

earn	заробляти
nurse	медсестра
world	світ
word	слово
dirt	бруд
first	перший
early	рано
service	обслуговування
worm	черв'як
learn	вчити
murder	вбивство
skirt	спідниця
purse	гаманець
work	робота
church	церква
girl	дівчинка
turn	поворот
curl	завиток

2 Compare sounds [ɜ:] and [ə]:

[ɜ:]	[ə:]
four	fur (хутро)
torn (порваний)	turn
warm	worm
ward (лікарняна палата)	word
wall	whirl (кружляти)
lawn (газон)	learn
wars	worse
form	firm
short	shirt (сорочка)
sore (болячка)	Sir (сер)

3. Sort out the words in the box by categories:

improve	banana	abroad
visa	bought	early
word	law	fruit
laugh	Thursday	free
prefer	me	piece
heart	water	half
June	blue	part

[i:]	[ə:]	[ɑ:]	[ɔ:]	[u:]
1	2	3	4	5
clean	bird	car	four	food

4. Fill in the gaps in the dialogues with the words which have the same sounds as the words in bold:

Model:

1 A: Have you **seen** my *niece*?

B: Is she the **girl** in the *skirt*?

skirt	seen	garden	heard
-------	------	--------	-------

2 A: It's his **birthday** on the ... , isn't it?

B: Yes. I've **bought** him a ... TV.

portable	fourth	new	third
----------	--------	-----	-------

3 A: When did you **lose** your ...?

B: **Last** ... .

March	suitcase	Thursday	guitar
-------	----------	----------	--------

4 A: Do you like my ... **boots**?

B: I **prefer** the ... .

blue	purple	red	green
------	--------	-----	-------

5 A: Where did your ... leave the **car**?

B: It's **parked** in the ... .

daughter	car park	father	street
----------	----------	--------	--------

6 A: What did he do when he **saw** the ... ?

B: He **started** to ... .

scream	report	laugh	magazine
--------	--------	-------	----------

5. A tongue-twister:

Fleur spurred her to be a chauffeur.

Pronunciation of the sound [ə] (schwa - null)

Англійські голосні звуки можна поділити на сильні та слабкі. Наголошений склад завжди містить сильний звук. Ненаголошений склад зазвичай містить слабкий звук. Прикладом такого слабого звука є звук [ə] (щось середнє між а-е-о), який, незважаючи на його нейтральність, є найпоширенішим звуком в англійській мові.

6 Read aloud:

abroad	за кордоном
figure	цифра
important	важливий
camera	фотоапарат
factory	завод
until	доки
faculty	факультет
address	адреса
ransom	викуп
advice	порада
number	номер
sugar	цукор
customer	відвідувач
second	другий
alarm	тривога
member	член
picture	картина
distant	далекий
addition	доповнення

7 Read the professions with [ə]. Arrange them in order of importance. Number 1 is the most important. Ground your choice:

businessman	
actor	
doctor	
lawyer	
engineer	e.g. <i>1</i>
teacher	
policeman	
hairdresser	
builder	
shop assistant	
fireman	
farmer	

8 Listen to the dialogue and underline the words with sound [ə]:

Choosing a career

- Margaret, did you decide what profession to choose?
- No, Carrel, but I discussed it with the career adviser and she helped to collect my thoughts. Did you make up your mind?
- I loved the idea of becoming a doctor, when I was a girl... But my father liked the profession of an accountant better.
- Did you decide to listen to his career advice?
- No, medical aid seemed more important than money counting, though harder to learn.
- Did your father agree?
- Yes. We talked and he gave me a medical guide.

9 Make the rule by filling in the words suggested in the box:

quick
vowel
short
unstressed
comparative
professions

Sound [ə] is very ... and ... . This sound is a result of any ... in English in ... position. The names of the ... ending *-er* and *-or* are pronounced as [ə]. The ... degree of comparison of adjectives is also pronounced as [ə].

10 Listen to the names of the professions. Pay attention to the usage of the sound [ə] in an unstressed position.

Composer, actor, doctor, cook, cameraman, mechanic, chemist, bodyguard, accountant architect, economist, linguist, director, inspector, cashier, secretary, bookkeeper, salesgirl.

11 Make the comparative degree of the following adjectives. Read them aloud.

E. g.: Clean cleaner cleanest ['kli:n ə]

big	...	biggest
young	....	youngest
quick	....	quickest
dark	....	darkest
good	....	best
cold	....	coldest
soft	....	softest

12 Tongue-twisters:

- (1) Ottawa is the capital of Canada.
- (2) Don't you think it's rather warmer today?
- (3) I wish we could get them all to agree.

Pronunciation of the sound [ei]

[ei] – дифтонг, тобто поєднання двох голосних звуків. У транскрипції дифтонг позначається двома символами.

13 Read aloud:

tail	хвіст
age	вік
great	великий
weight	вага

pain	біль
shade	тінь
wait	чекати
taste	смак
later	пізніше
gate	ворота
steak	стейк
paper	папір
way	шлях
eight	вісім
break	ламати
game	гра
angel	янгол

14 Find the words with sound [ei]:

potato	radio	grey	table
sweater	station	sailor	yellow
bread	May	South America	brain
embassy	November	helicopter	dress
bed	Belgium	Asia	head
eight	dentist	train	
seven	Spain	television	

15 Find the words from the same thematic group:

e.g. potato and bread.

16 Інтонація. Якщо пропозиція викликає подив, інтонація наприкінці підвищується.

Make up dialogues according to the model with the correct intonation:

Model:

A: It's Mrs. Way's birthday today.

B: Today?

Pair-up:

(1) She's *eighty-eight*.

(2) I'm going for a holiday *by plane*.

(3) She wants to go *to Spain*.

(4) It's *the eighth* of April.

(5) The day is *great*.

17 Tongue-twisters:

- (1) I know a boy named Tate who dined with his girl at eight eight.
- (2) It rained and rained on that grey April day.
- (3) He who makes no mistakes makes nothing.

Test block 7

1 Match the words with their translation:

1.	purse	a.	відвідувач
2.	earn	b.	вага
3.	skirt	c.	гаманець
4.	whirl	d.	доповнення
5.	figure	e.	заробляти
6.	customer	f.	цифра
7.	addition	g.	спідниця
8.	weight	h.	кружляти

2 Match the parts of the tongue-twisters:

1.	Ottawa is	a.	who dined with his girl at eight eight.
2.	Don't you think	b.	on that grey April day.
3.	I know a boy named Tate	c.	makes nothing.
4.	It rained and rained	d.	the capital of Canada.
5.	He who makes no mistakes	e.	it's rather warmer today?

3 Sort out the words by categories:

[ə:]	[ə]	[ei]
1	2	3

a.	great
b.	abroad
c.	break
d.	worm
e.	important
f.	wait
g.	church
h.	curl
i.	alarm

ТЕМА 8
Pronunciation of sounds [ai], [ɔi], [au],
[əu], [iə], [ɛə], [uə], [juə]

Pronunciation of the sound [ai]

1 Read aloud:

mind	розум
lie	брехня
pie	пиріг
night	ніч
eye	око
type	тип
life	життя
guy	хлопець
wine	вино
high	високий
guide	гід
blind	сліпий
shy	сором'язливий
die	вмирати
style	стиль

2 Tongue-twisters:

(1) There was a young lady of Niger [naɪdʒə],
Who smiled when she rode on a tiger.

They returned from the ride,

With the lady inside

And the smile on the face of the tiger.

(This is the example of Limericks, humorous poems consisting of 5 lines. They originated in the town of Limerick, Ireland. Limericks were made famous by Edward Lear who in 1846 published "The Book of Nonsense" that contained over 200 limericks.)

(2) I like to write to my wife and child.

(3) A white kite is flying in the sky.

Pronunciation of the sound [ɔɪ]

3 Read aloud:

oil	олія, нафта
annoy	дратувати
joy	радість
choice	вибір
voice	голос
enjoy	гарно проводити час
point	вказувати
joint	спільний
employ	взяти на роботу
toy	іграшка
poison	отрута
boil	кип'ятити
coin	монета
destroy	руйнувати

4 Tongue-twisters:

noise	шум
hoity-toity	легковажний
spoil	псувати

- (1) Small boys like noise-making toys.
- (2) I think Joyce is a bit hoity-toity.
- (3) Roy was annoyed with the boy because he had spoiled his toy.

5 Joining words

Listen to the questions and look at the letters in bold:

- (1) Where can **I** buy a magazine?
- (2) How much **is** a ticket?

Underline the correct word to complete the rule:

There *is* / *isn't* a pause between words when a consonant sound (приголосний звук) comes before a vowel sound (голосний звук).

Listen and repeat:

- 1 Is anyone sitting here?
- 2 Could I sit next to you?
- 3 What are you reading?
- 4 Do you want a drink?

5 Where do you get off?

6 Can I have your email address?

Pronunciation of the sound [au]

6 Read aloud:

out	ззовні
drought	посуха
downtown	центр
brown	коричневий
plough	орати
fountain	водограй
vowel	голосний звук
round	навколо
crowd	натовп
mouth	рот
cow	корова
how	як

7 Read aloud. Mind the combination [au] + [ə] = [auə]:

flower	квітка
allowance	кишенькові гроші
sour	кислий
coward	боягуз
tower	вежа
towel	рушник
dower	придане
shower	душ
flour	борошно
hour	година
powerful	могутній

8 Tongue-twisters:

- (1) Mr. Brown was not allowed to go out of the house.
- (2) Howell ploughed the ground around his house.
- (3) Howell said that his brown cow was found.
- (4) It took her about an hour to get to town.

Pronunciation of the sound [əʊ]

9 Read aloud:

loaf	буханець
soap	мило
toe	палець ноги
shoulder	плече
bone	кістка
smoke	дим
soul	душа
float	поплавок
coat	пальто
note	записка
bowl	миска
dough	тісто
row	сварка

10 Read a part of the dialogue "Neighbours' Gossips" and complete it with the words from the box. There is one extra word:

proposed hope phoned frozen do home coffee

Edith: I guess you don't know Rose Bolton, ... you?

Agatha: Of course, I do. My neighbour Theo dates Rose. They seem to be so happy together.

Edith: So, you don't know anything, do you?

Agatha: No, I don't think I do. I ...they haven't broken up, have they?

Edith: Oh, no. Theo ... to Rose.

Agatha: That's great. How do you know?

Edith: Rose told me. She ... ten minutes ago.

Agatha: I am completely ... . Let's get inside and toast it with a cup of ... .

Edith: That sounds nice.

11. Listen to the sentences and circle the word you hear.

3 Could you bring me the *map* / *mop*, please?

4 She *stamped* / *stomped* angrily out of the office.

- 5 We had to ask for another *band / bond*.
- 6 I need my *sack / sock*.
- 7 He was *stopped / stabbed* in front of the house.
- 8 He is determined to win at any *cost / coast*.
- 9 He *hopped / hoped* to get warm.
- 10 The priests were *robbed / robed*.
- 11 You are wearing *odd / old* socks.
- 10 The *smog / smoke* hang over the city.

12 Read the words and circle the odd man out. Then listen and check:

- E. g.: stole – sold – **doll** – bolt
- 1 close boat roll doll
  - 2 coal want row copy
  - 3 though know sofa gloss
  - 4 toast boast posh prose
  - 5 ton tone stone loan
  - 6 snow now slow blow
  - 7 hop hope robe road
  - 8 goat both clothes broth
  - 9 cost lost loss coast

13 Fill in the missing letters:

- 1 How much do I *owe* you?
- 2 We didn't expect sn ... in October.
- 3 He promised to come again tomorr ... .
- 4 Put on your c ... t.
- 5 Thomas spoke over the ph ... .
- 6 Don't forget to l ... the door.
- 7 Do you mind if I sm ... ?
- 8 The necklace is made of go ... .

14 Tongue-twisters:

notice	помічати
worth	вартий
suppose	думати
certainly	звісно

(1) If you notice this notice, you will notice that this notice is not worth noticing.

(2) There was an old man with a nose
who said,
“If you chose to suppose
that my nose is too long,
You are certainly wrong!”

15 Put the past participles in the box in the correct column in the table. Then listen and check:

brought chosen drunk become bought caught flown thought swum stolen thrown won
---

[ʌ]	[ɔ:]	[əʊ]
drunk	brought	chosen

16 Practise saying the sentences with the correct vowel sounds. Then listen and check:

1. He'd never thought of getting a pet.
2. Had you ever swum with whales before?
3. The camel had thrown him off before it started to run.
4. A mosquito had flown into the room in the night!
5. I went to the zoo because I'd won a free ticket.
6. After three hours I still hadn't caught a fish.

Pronunciation of the sound [iə]

17 Read aloud:

ear	вухо
clear	ясний
period	період
real	реальний
year	рік
ideal	ідеальний
media	засоби масової інформації
fear	страх
tear	сльоза
here	тут
beer	пиво

sphere	сфера
career	кар'єра
beard	борода

18 Tongue-twisters:

disappear	зникати
-----------	---------

- (1) Let's have a beer here, dear.
- (2) The atmosphere here is very clear.
- (3) Your beard has nearly disappeared in your beer.
- (4) It's real cashmere, my dear.

Pronunciation of the sound [ɛə]

19 Read aloud:

air	повітря
fair	ярмарок
nightmare	жах
farewell	прощання
wear	одяг
parent	батько (чи мати)
heir	спадкоємець
square	площа
hair	волосся
swear	присягатися
bear	ведмідь
fairy-tale	казка
chair	стілець
pair	пара
dairy	молочний магазин
spare	запасний

20 Tongue-twisters:

unwary	необережний
catch (caught)	зловити
lair	барліг
mare	кобила

- (1) The unwary bear was caught in his lair.
- (2) This mare won a prize at the fair.
- (3) Why don't you wear this pair of shoes?

21 Sort out the words by categories:

lose, put, too, tooth, took, route, room, fool, full, hood, wood,
soon, cushion.

[u]	[u:]
<i>1</i>	<i>2</i>

Pronunciation of the sounds [uə] and [juə]

22 Read aloud:

poor	чистий
pure	бідний
steward	стюард
January	січень
Europe	Європа
cure	лікування
during	під час
cruelty	жорстокість
sure	впевнений
fuel	паливо
curious	цікавий
mature	зрілий
fury	лють
security	безпека
tour	поїздка
reviewer	оглядач

23 Tongue-twisters:

- (1) Can you cure her of curiosity?
- (2) During February they made a tour of Europe.
- (3) I'm absolutely sure it's pure wool.

Test Block 8

1 Match the words with their translation:

1.	pie	a.	кипіти
2.	boil	b.	посуха
3.	drought	c.	пиріг
4.	guy	d.	борошно
5.	sour	e.	орати
6.	plough	f.	кислий
7.	annoy	g.	хлопець
8.	flour	h.	дратувати

2 Match the parts of the tongue-twisters:

1.	During February	a.	was caught in his lair.
2.	I'm absolutely sure	b.	is very clear.
3.	Why don't you wear	c.	they made a tour of Europe.
4.	The unwary bear	d.	to get to town.
5.	The atmosphere here	e.	it's pure wool.
6.	It took her about an hour	f.	this pair of shoes?

3 Sort out the words by categories:

[au]	[əu]	[iə]	[εə]
1	2	3	4

a.	shoulder
b.	career
c.	spare
d.	vowel
e.	fair
f.	coat
g.	clear
h.	cow
i.	dough
j.	beard
k.	crowd
l.	air

TEMA 9

Pronunciation of sounds [s], [z], [p], [b], [t], [d]

Pronunciation of the sounds [s], [z]

1 Mind the rule:

Say "S" when the word ends in voiceless sounds like p, t, k, f:

Cup/cups

Cat/cats

Back/backs

Say "Z" when the word ends in a vowel or voiced sounds like m, n, l, b, d, ng, g:

Go/goes

Guy/guys

Tom/Tom's

Can/cans

Call/calls

Cab/cabs

Say "IZ when the word ends in s, z, sh, zh, ch, or j sound:

Bus/buses

Dress/dresses

Wish/wishes

Sabotage/sabatages

Church/churches

2 Read the dialogue paying attention to endings with -s and -es:

Morning Singing

- Have you heard about Mike or not?
- Is this Mike Zill or Mike Dill?
- Mike Zill. He is losing his mind because of Myra Zine's morning singing. She is always singing in the morning. Every time new songs.
- Does Myra sing nicely or not?
- Sadly, Mike says Myra sings badly.
- Has Mike told her that or not?
- He asked Myra to stop singing.
- Did Myra cry at Mike or not?

- Every time he tells her, Myra replies he has zero musical taste.
- Is Mike upset or surprised with her answer?
- He says he will not fight. He hopes Myra will find new nice hobby with time.

3 Sort out the words by three categories:

Looks, wishes, rains, stops, kisses, words, begs, answers, causes, calls, gets, pours, dreams, laughs, matches.

[z]	[s]	[iz]
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>

Pronunciation of the sound [p]

Аспірація – це фонетичний термін, що означає придихання. Із придиханням в англійській мові вимовляються приголосні звуки [p], [t], [k]. Однак у деяких випадках вони вимовляються без придихання, а саме:

- (1) після звуку [s]: spoon, sport, spy;
- (2) перед будь-яким приголосним звуком: pray, place, please;
- (3) у ненаголошеній позиції перед голосним: capital, taboo, socker.

4 Read aloud with aspiration:

pen	ручка
peach	персик
party	вечірка
post	пошта
Paris	Париж
pool	басейн
pain	біль
pear	груша
passport	паспорт
pocket	кишеня
pot	горщик
peace	мир

5 Read aloud with less aspiration:

cup	чашка
lamp	лампа
crop	врожай
shop	магазин
sharp	гострий
stamp	марка
hip	стегно
lip	губа
camp	табір
help	допомога
step	крок
wipe	втирати

6 Read aloud without aspiration:

speed	швидкість
spark	іскра
spill	проливати
spoon	ложка
spell	правопис
speech	мова
plane	літак
plastic	пластмаса
plate	тарілка
pretty	симпатична
apple	яблуко
copper	мідь
capital	столиця

7 Snowball game “Peter went to Paris”

Student 1: Peter went to Paris and bought a pen.

Student 2: Peter went to Paris and bought a pen and a pan.

Students 3, 4, 5 ...etc.

8 Tongue-twisters:

plait	коса
-------	------

(1) Ping-pong is a popular sport and is played in many places.

(2) Pretty Polly Perkins has a pair of pretty plaits.

Pronunciation of the sound [b]

Дзвінкі приголосні, незалежно від позиції (на початку, в середині чи наприкінці слова), ніколи не вимовляються глухо.

9 Read aloud with [b] at the beginning of the word:

bean	квасоля
box	скринька
bear	ведмідь
body	тіло
blend	суміш
bet	парі
bright	яскравий

10 Read aloud with [b] in the middle of the word:

abbot	абат
lobster	лангуст
trouble	неприємність
robber	грабіжник
double	подвійний
subway	метро

11 Read aloud with [b] in the end of the word. Remember not to unvoice (оглушувати) it:

web	павутиння
pub	пивна
tube	труба
knob	кнопка
cab	таксі
job	робота
stab	заколоти
Arab	араб
herb	трава (цілюща)

12 Tongue-twisters:

batch	партія, купка
bitter	гіркий
bite -bit-bitten	кусати

- (1) Bake big batches of bitter brown bread.
 (2) The big black bug bit the big black bear,
 But the big black bear bit the big black bug back!

Pronunciation of the sound [t]

13 Read aloud with aspiration:

tea	чай
target	мета
tune	мелодія
team	команда
Tuesday	вівторок
toy	іграшка
tax	податок
tin	консервна банка
task	завдання
tip	порада
tale	оповідання

14 Read aloud with less aspiration:

shirt	сорочка
poet	поет
feet	ступні
bit	трохи
pit	яма
neat	охайний

15 Read aloud without aspiration:

stick	палиця
still	нерухомий
travel	подорож
try	намагатися
twins	близнюки
bottle	пляшка
kitten	кошеня

16 Translate the words from your mother tongue:

	стейк
	студент
	стиль
	крок
	зупинка
	заколоти
	старт

17 Tongue-twisters:

tiny	дуже маленький
------	----------------

- (1) Two tiny tigers take two taxis to town.
- (2) Never trouble about trouble until trouble troubles you!

Pronunciation of the sound [d]**18 Read aloud:**

deal	угода
shudder	здрігнути
border	кордон
diet	дієта
dust	пил
adder	гадюка
goodness	доброта

19 Read aloud the words with [d] at the end:

broad	широкий
stupid	дурний
road	дорога
salad	салат
dad	тато
need	необхідність
mad	божевільний
sand	пісок

20 Translate the words from your native language:

	слово
	поганий
	борода
	меч
	ліс
	голова
	рука
	натовп
	ліжко
	птах
	хліб
	червоний

21 Mind the difference between [t] and [d]:

tart	пиріг з фруктами	dart	стріла
train	потяг	drain	канава
trunk	скриня	drunk	п'яний
tusk	бивень	dusk	сутінки
tub	бочка	dub	дублювати
mat	килим	mad	божевільний
kit	набір	kid	дитина
mate	напарник	maid	покоївка

22 Make up 5 dialogues out of the following 10 sentences. Each should contain 2 sentences. The first is done for you:

expensive	дорогий
divide	ділити
train	навчатися
departure time	час відправлення
difficult	важкий

- 1 A taxi's too expensive. Let's drive. ✓
- 2 What's twenty divided by two?
- 3 What's your daughter doing now?
- 4 Ten.
- 5 What did you think of the task?
- 6 She's training to be a doctor.

- 7 What's the departure time?
- 8 Shall we take a taxi or drive? ✓
- 9 It's ten past ten.
- 10 I didn't think it was difficult.

23 Mind the rule for using T versus D at the end of verbs:

Say "ID" when the word ends in a t or d sound:

Melt/melted;
Trade/traded.

Say "D" when the word ends in a vowel or other voiced sound like the m, n, ng, l, b, d, g, v, th, r, z, zh, or j sound:

Calm/calmed;
Can/canned;
Call/called;
Describe/described;
Tag/tagged;
Live/lived;
Breathe/breathed;
Hire/hired;
Amuse/amused;
Judge/judged.

Say "T" when the word ends in a voiceless sound like a p, k, f, or sh sound:

Tip/tipped;
Talk/talked;
Cough/coughed;
Wish/wished.

24 Listen and tick the verbs which have an extra syllable when we add -ed:

change – changed	
need – needed	
decide – decided	
start – started	
play – played	
want – wanted	

25 Which of the verbs + -ed in the box have the extra /id/ syllable? Listen and check:

waited	included	arrived	looked	watched
shouted	smiled	stopped	ended	believed

26 Sort out the following by categories:

Aged, blessed, learned, helped, wanted, played, laughed, finished, killed, helped, hiked, rented, covered, haunted, jumped, realized, looked, seemed, started, stopped, reached, pulled, locked, turned, valued

[t]	[d]	[id]
1	2	3

27 Tongue-twisters:

(1) I would if I could! But I can't, so I won't!

(2) If you understand, say "understand".

If you don't understand, say "don't understand".

But if you understand and say "don't understand"

How do I understand that you understand?

Understand?

Test Block 9

1 Match the words with their translation:

1.	peach	a.	кнопка
2.	robber	b.	іскра
3.	blend	c.	стегно
4.	pain	d.	заколоти
5.	hip	e.	суміш
6.	кнопка	f.	персик
7.	spark	g.	грабіжник
8.	stab	h.	біль

2 Match the parts of the tongue-twisters:

1.	Never trouble about trouble	a.	on his big black nose.
2.	A big black bug bit a big black dog	b.	and is played in many places.
3.	Bake big batches	c.	of pretty plaits.

4.	Ping-pong is a popular sport	d.	until trouble troubles you!
5.	Pretty Polly Perkins has a pair	e.	take two taxis to town.
6.	Two tiny tigers	f.	of bitter brown bread.

3 Sort out the words by categories:

<i>Aspirated</i>	<i>Non aspirated</i>
<i>1</i>	<i>2</i>

a.	peace
b.	speech
c.	pick
d.	apple
e.	team
f.	stick
g.	twins
h.	bottle
i.	tea
j.	target
k.	copper
l.	try

ТЕМА 10
Pronunciation of sounds [k], [f], [v]

Pronunciation of the sound [k]

1 Translate the words. Pronounce them aloud with aspiration:

	машина
	дитина
	монета
	тістечко
	килим
	чашка
	поліцейський
	холодний
	корова
	кава
	вбивати

2 Read aloud with less aspiration:

kick	удар
stick	палиця
talk	розмова
nook	куточок
folk	рідня
sock	шкарпетка
technique	технічний прийом
luck	удача

3 Read aloud without aspiration:

scarf	шарф
scooter	самокат
exactly	точно
skin	шкіра
cashier	касир
socket	розетка
record	запис
baker	пекар

4 Make up answers to questions “What’s this?” or “Who’s this?” from the words below:

Model:

A: What’s this?

B: It’s a black coffee cup.

1	an	it’s	cuckoo	electric	clock
2	coach	plastic	it’s	key	cop
3	whisky	dirty	it’s	glass	a
4	it’s	bottle	tasty	a	coke
5	expensive	cake	cream	an	it’s
6	it’s	car	comfortable	coat	a
7	book	black	a	it’s	address
8	it’s	collector	kind	a	ticket

5 Tongue twisters:

quiet	ТИХИЙ
clam	МОЛЮСК
cram	ВТИСНУТИСЯ
can	КОНСЕРВНА БАНКА

- (1) If we keep quiet, we may be lucky and see the cuckoo.
- (2) How can a clam cram in a clean cream can?

Pronunciation of the sound [f]

6 Reading rules:

<i>Sound</i>	<i>Letter</i>	<i>Rule</i>
[f]	f	➤ At the beginning and in the middle of the word: <i>false, perfect</i>
	ff(e)	➤ In the middle and in the end of the word: <i>coffee, offer, stiff</i>
	ph	➤ In all positions: <i>Phillip, photograph, telephone</i>
	gh	➤ In the end and the middle of the word: <i>cough, laugh</i>
[v]	v	➤ In all positions: <i>visit, advice, evolve</i>

Notes!

The combination **gh** can be pronounced in three ways:

1 when the letters gh appear together at the beginning of the word, only the letter g is pronounced: *ghost*;

2 when gh comes at the end of the word, it sometimes is pronounced as [f]: *laugh*;

3 in most words the gh is silent: *though, high*.

Au, ou before ght is pronounced as [ɔ:]: *daughter, thought, naughty*.

Nouns ending in *-f/fe* in plural form change *-f/fe* into *-ves*: *leaf – leaves, half – halves, thief – thieves, but belief – beliefs, roof – roofs, handkerchief – handkerchiefs*.

7 Read aloud:

fast	швидкий
fund	фонд
food	їжа
fist	кулак
effect	ефект
fellow	товариш
fat	товстий
affair	любовний зв'язок
fear	страх
often	часто
fail	невдача

8 Read aloud. Remember not to unvoice [f] at the end of the word:

beef	яловичина
stuff	речі
deaf	глухий
roof	дах
belief	віра
gulf	затока
thief	зłodій
safe	безпечний
laugh	сміятися
knife	ніж
chief	головний

9 Match the parts of the sentences:

1.	If it rains this weekend,	a.	I might not pass the exam.
2.	If I don't study hard,	b.	I'll be in trouble at work.
3.	If I see you after class,	c.	I'm going to buy a new car.
4.	If I wake up at 10 am tomorrow,	d.	I'll stay at home.
5.	If I have enough money next year,	e.	I'll give you the book.

Listen to the sentences. Notice the pause between the two parts of the sentences:

10 Tongue twisters:

furious	розлючений
fight (fought)	битися
frantic	шалений
flee (fled)	тікати
fierce	лютий

- (1) Four furious friends fought for the phone.
- (2) Five frantic frogs fled from fifty fierce fishes.
- (3) Love's a feeling you feel when you feel you're going to feel the feeling you've never felt before.

Pronunciation of the sound [v]

11 Read aloud:

veal	телятина
voyage	морська подорож
volume	том
virgin	незаймана
vote	голосувати
novel	роман
voice	голос
vomit	нудити
vogue	мода
level	рівень
heaven	небо
device	прилад
event	подія

12 Read aloud. Remember not to unvoice [v] at the end of the word:

detective	детектив
cave	печера
slave	раб
shave	голитися
brave	сміливий
leave	залишати
dive	пірнати
grave	могила
glove	рукавичка
move	рух
stove	плита
native	рідний

13 Read and learn the dialogue:

A: This van driver is going very fast.

B: Yes, I bet he's over the speed limit.

A: The police must ban him from driving for a year.

B: That would be very unfortunate.

A: Yes, I vote we tell him to stop.

14 Match the parts of the sentences describing Helen's activities yesterday:

Yesterday Helen:

1.	watched television	a.	in the bathroom
2.	bought some traveller's cheques	b.	at a travel's agent's
3.	booked a holiday	c.	from the library
4.	bought a novel	d.	on a bus
5.	delivered a birthday card	e.	in the living room
6.	had a very long bath	f.	at a book shop
7.	borrowed some books	g.	in the bank
8.	had a conversation with a bus driver	h.	at a fruit and vegetable shop
9.	bought some bananas	i.	to her neighbour

15 Read the story and underline the words with the sounds [f] and [v]:

A Famous Photographer

Phillip Fox is one of the most sought after San Francisco photographers, though he is only 18. He got a Pulitzer Prize for Photography in 2014. Since then he has gone on photo shoots to different places.

This Friday he is on business trip in Italy. He is invited to attend a film festival in Venice. Phillip plans to photograph some celebrities, visit his old friend Phoebe and get back to San Francisco on the 24th of February.

Even though Phillip is very busy, he finds enough time for computer games, figure skating and ghost stories.

16 Listen and circle the word you hear:

- 1 May I use your *fan/van*?
- 2 Shall I make you a *copy/coffee*?
- 3 Help *yourself/yourselves* to sweets.
- 4 Can you *peel/feel* it?
- 5 Do you think it's *funny/honey*?
- 6 There are 13 *boats/votes* there.
- 7 The books were *piled/filed* on the shelf.

17 Insert f, ff, ph, or gh in each gap to make a word

Example: Something has gone wrong with my mobile phone.

- 1 Steve's ne_____ew is a very friendly fellow.
- 2 He's a tou_____nut to crack.
- 3 I'll take a_____oto of you.
- 4 The books are in al_____abetical order.
- 5 My sister is better, but she still can't get rid of the cou_____.
- 6 I am a _____raid of spiders.
- 7 Frank's voice is pleasant enou_____.

18 Using the table make as many sentences as possible:

Phoebe	Steve	prefers	gave	me	friendly	exams	violin
Frank	Vivien	enjoys	lives	him	very lovely	clever	advice
Rudolph		plays	failed	her		fellow	fiddle
		dreams	is	his		flat	coffee
						veal	

19 Tongue twister:

- (1) Every evening Victor and Vivian visit Eve.
Victor and Vivian are rivals.
- (2) I love living here.
- (3) Val was very rude to Viola [vaiələ].
- (4) I used to be very fond of veal.

Test Block 10

1 Match the words with their translation:

1.	folk	a.	кулак
2.	cashier	b.	злодій
3.	fist	c.	плита
4.	fail	d.	рідня
5.	thief	e.	невдача
6.	vogue	f.	мода
7.	grave	g.	касир
8.	stove	h.	могила

2 Match the parts of the tongue-twisters:

1.	If we keep quiet,	a.	fled from fifty fierce fishes.
2.	Four furious friends	b.	of veal.
3.	Five frantic frogs	c.	living here.
4.	I used to be very fond	d.	we may be lucky and see the cuckoo.
5.	I love	e.	fought for the phone.

3 Match the words to make word-combinations:

1.	Pulitzer	a.	trip
2.	photo	b.	skating
3.	business	c.	story
4.	figure	d.	after
5.	ghost	e.	prize
6.	seek	f.	shoot

ТЕМА 11

Pronunciation of the sound [θ], [ð]

1 Правила вимови буквосполучення *th*:

(1) На початку слова *th* вимовляється як [θ]:

e.g. theatre, theory, thanks, thin.

(2) Наприкінці слова *th* практично завжди вимовляється як [θ]:

e.g. bath, path, month, mouth, north, tooth.

Exception: booth (будка).

(3) У службових словах і займенниках *th* вимовляється як [ð]:

e.g. the, they, them, their, this, that, these, those, than, then, there, with.

(4) Зазвичай *th* у середині слова вимовляється як [ð] перед закінченням *-er* і німим [e]:

e.g. brother, mother, father, either, together, weather, other, bathe.

В інших позиціях *th* вимовляється як [θ]:

e.g. athletics, author, cathedral, mathematics, sympathy.

(5) У деяких власних іменах *th* вимовляється як [t]: *Thomas, Anthony, Mathilda, Thames.*

2 Listen to the part of the dialogue "Neighbours' Gossips". Underline endings [ð] and [θ]:

Neighbours' Gossips

Agatha: Theo Smith is an athlete, isn't he?

Edith: No, he isn't. Theo is a therapist.

Agatha: Theo's sister Ruth studies in Athens, doesn't she?

Edith: No, she doesn't. Ruth studies in Corinth.

Agatha: Theo's mother is a clothes designer, isn't she?

Edith: No, she isn't. She is a health advisor.

Agatha: Theo's father is the sixth most prosperous businessman in the country, isn't he?

Edith: No, he isn't. He is the sixth most popular author.

Agatha: Oh, my God! I've mixed everything up, Edith!

3 Role-play the dialogue.

4 Find a way out from the labyrinth. You may pass a square only if the word in it has the sound [ð]. You can move either horizontally or vertically:

START

CLOTHES	THICK	THEME	MONTH	THIGH	TIMOTHY
THAT	BROTHER	THREE	THOUSAND	BOTHER	SMOOTH
THAMES	TOGETHER	BREATH	FEATHER	THIEF	WITH
CATHEDRAL	THEIR	THIS	BREATHE	BOOTH	MOTHER
THANK	THUMB	HEALTHY	CLOTH	BATH	EITHER
BOTH	THIN	SOUTH	THREAD	THROW	WEATHER
THINK	GROWTH	NORTH	THAW	THEORY	THOUGH

FINISH

5 Read aloud:

theme	тема
thief	злочій
thick	товстий
thread	нитка
birthplace	місце народження
thought	думка
thirst	спрага
thin	тонкий
throat	горло
theory	теорія
thousand	тисяча
threat	загроза

6 Read aloud. Remember that sound [θ] is pronounced distinctly at the end of the words:

tenth	десятий
faith	віра
breath	дихання
south	південь
youth	молодь
warmth	тепло
tooth	зуб
cloth	скатертина
oath	клятва

death	смерть
truth	правда
worth	вартий
depth	глибина
length	довжина
mouth	рот
both	обидва
bath	ванна

7 Read aloud words with [θ] in different positions:

- thank, thick, thief, thin, think, thing, three, thousand, Thursday, thirty-eight, thunderstorm;
- athlete, author, nothing, toothache, wealthy, everything, worthwhile, anything;
- bath, earth, teeth, cloth, north, myth, mouth, youth, faith, underneath.

8 Read aloud the sentences:

- He thanked the wealthy author on Thursday for the third time.
- The athlete ran three thousand metres to the north.
- It is a myth that when you are thirty-three you have lost your youth.
- There is nothing worthwhile in a thunderstorm.
- I think the thin thief ran north with the cloth underneath his arm.

9 Write your own sentences with the words and read them out loud:

10 Tongue twisters:

- (1) I thought of thinking of thanking you.
- (2) Nothing is worth thousands of deaths.

Pronunciation of the sound [ð]

11 Read aloud the words you already know:

these
mother
than
then

the
this
there
they
that
brother
them
weather
those

12 Read aloud:

bathe	купати
scathe	знищувати
scythe	косити
with	з
loathe	ненавидіти
lathe	верстат
breathe	дихати
clothe	одягнути
soothe	заспокоювати

13 Read aloud words with [ð] in different positions:

- that, than, the, their, then, there's, they, they'd, they'll, they've, this, those, themselves, therefore;
- mother, other, bother, brother, breathing, clothing, father, feather, gathering, other, rather, soothing, weather, worthy, brotherly, together.

14 Read aloud the sentences:

- Their mother was gathering the clothes together.
- They've had a lot of bother with the weather.
- They'd rather gather those berries with their mother.
- There's their brother, together with their father.
- Therefore, they'd rather go together.

15 Make up your own sentences with the words and read them out loud.

16 Fill in the gaps in the dialogues with the following phrases:

- 1 Three thirty.
- 2 The bathroom's over there.
- 3 They are brothers, aren't they?
- 4 When does it get there?
- 5 Is that Tom and David?
- 6 That's OK.

Dialogue 1:

A: Where's the bathroom?

B: .....

A: Thanks.

B: .....

Dialogue 2:

A: What time's the train to London?

B: .....

A: .....

B: Ten twenty-three.

Dialogue 3:

A: ...

B: Yes, they are always there.

A: .....

B: That's right.

17 Match the halves of the sentences:

1.	How many are there?	a.	Over there.
2.	What's the matter?	b.	On Thursday.
3.	Is this yours?	c.	I'm thirsty.
4.	What time's their train?	d.	A thousand.
5.	Where are they?	e.	No, he's thinner.
6.	Is he fatter than me?	f.	At three twenty.
7.	What day are you going there?	g.	Yes, thank you.

18 Listen to how "that" is pronounced in the following two exchanges. What difference do you notice? Do you think they both have the same meaning?

A: Hi, Chris. Jane wants to know where her diary is.

B: I haven't got it. I told you that yesterday.

A: Hi, Chris. Jane wants to know where her diary is.

B: Yeah, I've just seen her. I told her that I hadn't got it.

19. Learn the rhyme:

Whether the weather be fine
or whether the weather be not.

Whether the weather be cold
or whether the weather be hot.

Be thankful together

Whatever the weather

Whether you like it or not.

Test Block 11

1 Match the words with their translation:

1.	thirst	a.	знищувати
2.	soothe	b.	скатертина
3.	thread	c.	ненавидіти
4.	scathe	d.	нитка
5.	length	e.	верстат
6.	lathe	f.	спрага
7.	cloth	g.	заспокоювати
8.	loathe	h.	довжина

2 Match the parts of the sentences:

1.	I thought of thinking	a.	with the weather.
2.	Nothing is worth	b.	in a thunderstorm.
3.	They've had a lot of bother	c.	you have lost your youth.
4.	It is a myth that when you are thirty-three	d.	of thanking you.
5.	There is nothing worthwhile	e.	thousands of deaths.

3 Sort out the words by categories:

[θ]	[ð]
1	2

a.	thief
b.	brother
c.	throat
d.	weather
e.	bathe
f.	threat
g.	oath
h.	with
i.	breathe
j.	faith

ТЕМА 12
Pronunciation of sounds [ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ], [h], [m]

Pronunciation of the sound [ʃ]

1 Read aloud:

sheep	вівця
machine	авто
shark	акула
fashion	мода
pressure	тиск
champagne	шампанське
shore	берег
Asia	Азія
passion	пристрасть
shift	зміна
initial	початковий
shelf	полиця
patient	пацієнт
ocean	океан
shell	раковина
special	особливий
sure	впевнений

2 Read aloud. Remember that [ʃ] at the end of the words is pronounced distinctly:

trash	дурниця
foolish	безглуздий
rubbish	сміття
crash	розбити
selfish	егоїстичний
ash	попіл
splash	бризки
smash	розбивати
bush	кущ
Hush!	замовкни!

3 a) Listen to the words. How does the speaker say the consonant sound [ʃ] in the parts of the words in bold?

musician	politician	shop assistant
----------	------------	----------------

b) Listen to the words. Which words have the [ʃ] sound? Underline the letters:

qualification	question	information
machine	experience	change

4 Tongue twisters:

- (1) She sells sea shells on the sea shore.
- (2) I wish you were a fish in my dish.

Pronunciation of the sound [ʒ]

5 Read aloud:

treasure	скарб
decision	рішення
visual	зоровий
confusion	збентеження
leisure	дозвілля
pleasure	задоволення
fusion	злиття
vision	бачення
garage	гараж
measure	міра
usual	звичайний
conclusion	висновок
occasion	випадок
invasion	вторгнення
exclusion	виняток

6 Make up dialogues according to the model:

Model:

A: Thank you for sharing your treasure with me.

B: It's a pleasure.

1 Thank you for spending your leisure in our hotel.

2 Thank you for giving me a massage.

- 3 Thanks for letting me use your garage.
 4 Thanks for giving me that beige dress.
 5 Thank you for fixing my television.

7 Tongue twisters:

casual	недбалий
provisional	умовний
faulty	дефектний

- (1) I can't measure my pleasure with our leisure.
 (2) Casual clothes are provisional for leisurely trips across Asia.
 (3) The decision was that the collision was due to faulty vision.

Pronunciation of the sound [tʃ]

8 Read aloud:

chips	чипси
cheap	дешевий
cherry	вишня
chop	відбивна
chin	підборіддя
choose	вибирати
furniture	меблі
mixture	суміш
chili	перець чилі
armchair	крісло

9 Read aloud the recipe. Would you like to try it?

chop	відбивна
sherry	херес
pinch	щіпка
shallot	цибуля-шалот

Ingredients:

- 4 chops,
 Sherry,
 Cheese,
 1 fresh chili or a pinch of chili powder (not too much chili),

Mushrooms,
Shallots.

How to cook:

- 1 Pour a little sherry over the chops.
- 2 Chop the mushrooms, cheese, shallots and chili.
- 3 Mix the mushrooms, cheese, shallots and chili.
- 4 Grill the chops.
- 5 Put the chops in a dish.
- 6 Spread the mixture over the chops.
- 7 Grill the chops and mixture for a few minutes.
- 8 Serve the chops with fresh salad and chips.

Pronunciation of the sound [dʒ]

10 Read aloud:

jeep	джип
major	головний
jar	банка
joke	жарт
object	об'єкт
jail	в'язниця
agent	агент
job	робота
gym	спортивний зал
refugee	біженець
hedgehog	їжак
journey	подорож
juice	сік

11 Read aloud. Remember not to unvoice [dʒ] at the end of the words:

village	село
strange	дивний
savage	дикун
sponge	губка
cage	клітина

stage	сцена
wage	зарплата
revenge	помста
judge	суддя
age	вік
badge	значок
lounge	вітальня
sandwich [sænwidʒ]	бутерброд

12 Read the dialogue “A Shopping List” and underline 2 words with the sounds [ʃ], [dʒ], [tʃ]:

A Shopping List

Joyce: Charles, we’re having a party tomorrow. Join me and Jane to compile a shopping list.

Charles: You know, Joyce, I’m a vegetarian. I’m sure fish and fresh vegetables are the best choice.

Jane: Fine! But the other guests will love eating meat dishes as well.

Charles: Don’t spoil the party! You’d better bake my favourite cherry chocolate pie!

Joyce: If you eat too much chocolate, Charles, you’ll gain weight.

Charles: Joyce, don’t worry about me! A bottle of champagne, a pound of cherries, some chocolate, vegetables, fish ... and I assure you everybody will enjoy the day.

13 Role-play the dialogue.

14 Find the odd word:

Example: discussion lotion fashion   fusion

- 1) pension decision tension mansion;
- 2) pleasure vision treasure ocean;
- 3) Geometry gym gown ginger;
- 4) Chemistry change chapter choice;
- 5) eyes ice lie lay;
- 6) float doubt owl plough.

15 Pair up and make up a conversation on one of the situations below:

a) You are inside a store, wanting to ask a salesperson whether the T-shirt is available in a bigger size or whether the shoes are available in a smaller size. How do you do that in English? How do you ask for a specific size?

b) You have no food and need to go to the closest shop to buy some. Discuss a list of products with your partner.

16 A tongue twister:

(1) The aged judge urges the jury to be just but generous.

17 Match the halves of the sentences:

Model:

A: Where do you usually watch television?

B: In the lounge.

1.	watch television?	a.	At a shoe shop.
2.	arrange a holiday?	b.	At a bank.
3.	buy shoes?	c.	At college.
4.	wash up?	d.	In the garage.
5.	keep cheese?	e.	At a newsagent.
6.	learn a foreign language?	f.	In the kitchen.
7.	catch a coach?	g.	At a coach station.
8.	cash a cheque?	h.	At a travel agent's.
9.	buy a journal?	i.	In the lounge.
10.	keep a car?	g.	In the fridge.

18 (a) Read the words in the box:

peaches	porridge	fresh vegetables	sugar
champagne	cherries	orange juice	fish
jam	chips	mushrooms	cheese
chicken	cabbage	chocolate	milk shake

(b) Fill in the gaps in the dialogue with one of the words from the box:

Patient: So how much do I have to lose, then?

Doctor: Well, Mr. Taylor, I would suggest at least ten kilograms.

P.: Oh dear. How could I do that?

D.: Well, let's look at what you're eating at the moment, shall we?
Give me an idea of what sort of things you eat during the day.

P.: Well, I've got a very sweet tooth, I'm afraid. I eat a lot of s... . I like ch.... a lot.

D.: I see.

P.: Is that wrong?

D.: Well, yes, it is. I'm going to give you a diet sheet, and I recommend that you follow it. The most important things to put into your diet are ...*sh*, ...*sh* *v...* and something like *p...* for breakfast.

P.: Oh, *p...* I like it.

D.: Good.

P.: Can I make it with milk?

Pronunciation of the sound [h]

19 Read aloud:

hiss	шипіти
ham	шинка
inhale	вдихати
whole	весь
anyhow	так чи інакше
half	половина
heart	серце
hill	пагорб
perhaps	ймовірно
behaviour	поведінка
harm	шкода

20 Read the dialogue paying attention to sounds [h], [w], [j], [ju:]

Asking and Checking Information

A: Excuse me, would you answer some questions?

B: I'd be happy to help.

A: I wonder if you could tell me when the students' project is going to begin.

B: I believe we're beginning the project next month.

A: And who will be responsible for it?

B: I think Hugo Wilson is responsible for such a task.

A: OK, finally, would you mind telling me how much time the preparation for it will last?

B: I'm afraid I can't answer that. Perhaps you should speak with the head of our research group.

A: Thank you. I thought you might say that. I'll speak to Henry Herbert.

B: Yes, that would be best for that type of information.

A: Thank you for helping out.

B: You are welcome.

21 Role-play the dialogue.

22 In some words *h* is not pronounced:

honour	честь
heir	спадкоємець
ghastly	жахливий
honest	чесний
vehicle	транспортний засіб
ghost	привид
exhaust	виснажувати
exhibition	виставка
forehead [ˈfɔːrɪd]	лоб
rhyme [raɪm]	вірш
rhythm [rɪðm]	ритм

23 Tongue twisters:

- (1) Her whole right hand really hurts.
- (2) Hasn't Henry given Harry a hint (натяк)?
- (3) Helen hated to meet him here.
- (4) Hilda Higgins' husband has a horse.

Pronunciation of the sound [m]

24 Read aloud:

meal	їжа
enemy	ворог
number	кількість
mad	божевільний

magic	чарівний
mail	пошта
humour	гумор
exam	іспит

25 Pay attention to special pronunciation of [m]:

<i>Combination of letters</i>	<i>Pronunciation</i>	<i>Examples</i>
lm	[m] after 'a'	palm [pa:m] calm [ka:m]
mb	[m] at the end of the word	bomb [boum] climb [klaɪm]
mn	[m] at the end of the word	column [ˈkɒləm] autumn [ˈɔ:təm]

26 Tongue twisters:

(1) Mommy made me eat my M&Ms.

(2) Some men may make many mistakes in mathematics.

(3) Mary Mac's mother is making Mary Mac marry me.

My mother is making me marry Mary Mac.

Will I always be so merry when Mary is taking care of me?

Will I always be so merry when I marry Mary Mac?

Test Block 12

1 Match the words with their translation:

1.	shift	a.	міра
2.	rubbish	b.	зарплата
3.	measure	c.	ГОЛОВНИЙ
4.	furniture	d.	транспортний засіб
5.	major	e.	зміна
6.	wage	f.	весь
7.	whole	g.	меблі
8.	vehicle	h.	СМІТТЯ

2 Match the parts of the tongue-twisters:

1.	She sells sea shells	a.	really hurts.
2.	Casual clothes are provisional	b.	the collision was due to faulty vision.

3.	The decision was that	c.	many mistakes in mathematics.
4.	Her whole right hand	d.	on the sea shore.
5.	Some men may make	e.	for leisurely trips across Asia.

3 Sort out the words by categories:

[ʃ]	[ʒ]	[tʃ]	[dʒ]
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>

a.	fashion
b.	pleasure
c.	chip
d.	gym
e.	ash
f.	usual
g.	refugee
h.	ocean
i.	mixture
j.	conclusion
k.	chips
l.	juice

ТЕМА 13
Pronunciation of sounds [n], [ŋ], [l] [r], [w]

Pronunciation of the sound [n]

1 Read aloud:

notice	помічати
manner	манера
narrow	вузький
nail	цвях
nasty	непогожий
onion	цибуля
sin	гріх
ban	заборона
napkin	серветка
gun	пістолет
prison	в'язниця
dean	декан
fine	штраф
own	володіти

2 Pay attention to special pronunciation of [n]:

<i>Combination of letters</i>	<i>Pronunciation</i>	<i>Examples</i>
pn	[n] in the words of Greek origin	pneumonia [nju:’mәunjә]
ften	[fn] at the end of the word	soften (пом’якшувати), often [’әfn] and [’әftn]
sten	[sn] at the end of the word	listen [lisn], fasten [fa:sn] (пристібати)
kn	[n] at the beginning of the word	knife, know, knit (в’язати), knight (лицар)
gn	[n]	gnat (мошка), sign (знак)

3 Match the opposite adjectives:

1.	modern	a.	peaceful
2.	high	b.	wide
3.	indoor	c.	ancient
4.	magnificent	d.	outdoor
5.	narrow	e.	low
6.	noisy	f.	ordinary

4 Tongue twisters:

- (1) The rain in Spain falls mainly on the plains.
- (2) There's no news of Annie.
- (3) Nick told me not to knock.

Pronunciation of the sound [ŋ]

5 Read aloud. Pay attention that the combinations of letters *ng*, *nk*, *nc* are pronounced like [ŋ]:

finger	палець
frank	відвертий
angle	кут
language	мова
jungle	джунглі
single	самотній
tongue	мова
feeling	почуття
pudding	пудинг
wedding	весілля
wrong	неправильний
string	струна
lungs	легені

6 Listen and repeat the words and word-combinations with sound [ŋ]:

Songs.

Spring songs.

Singing spring songs.

Birds singing spring songs.

Listening to birds singing spring songs.

Like listening to birds singing spring songs.

Nothing like listening to birds singing spring songs.
 There is nothing like listening to birds singing spring songs.

7 Read the text paying attention to sound [ŋ]:

A television announcement

A talented gal took the award in the singing competition at the Viña del Mar International Song Festival in Chile this year. Her name is Kelly King. She was born in Atlanta, but at a young age her family relocated to Nashville. This is where she would start singing at the tender age of 2. When she's not singing, Kelly is a writer and life coach. She is the winner of the reality television "The X Factor" with the song "Keep the Dream Alive".

8 Read the text aloud. Fill in the gaps with the proper words from the box:

Cambridge	Master
foundation	Ireland

Universities in Great Britain

There are twenty-two universities in Great Britain: sixteen in England, four in Scotland, one in Wales and one in Northern ... .

A University consists of a number of faculties: medicine, arts, philosophy, law, music, natural science, economics, engineering, agriculture, commerce and education. After three years of study a student may proceed to a Bachelor's degree, later to the degrees of ... and Doctor.

The leading universities in England are: Oxford, ... and London. English universities greatly differ from each other. They differ in date of ... , history, tradition, internal government, methods of instruction, ways of student life, size, etc.

9 Sort out the following words according to the pronunciation of gh:

laughter	weigh	daughter	bright
ghastly	sigh	fought	yoghurt
spaghetti	ghost	taught	Afghan
although	enough	trough	ghost
f	silent	g	
1	2	3	

10 Tongue twisters:

- (1) They ran and rang the bell.
- (2) The spring brings many charming things.

Pronunciation of the sound [l]

11 Read aloud. Remember that sound [l] is rather mild before vowels and [j]:

billion	мільярд
stallion	жеребець
failure	невдача
liar	брехун
light	світло
bill	рахунок
jelly	желе
slack	слабкий
lamb	ягня
melon	диня

12 Listen and repeat the words and word-combinations with sound [l]:

Line.

Pen line.

A fine pen line.

Again with a fine pen line.

Again and again with a fine pen line.

His name again and again with a fine pen line.

Sign his name again and again with a fine pen line.

Brown signs his name again and again with a fine pen line.

Norman Brown signs his name again and again with a fine pen line.

13 Match the halves of the sentences:

1.	Is there a lot of lemonade left or only a little?	a.	In a glass.
2.	Who's lovely?	b.	Naturally it does.
3.	What are you having for lunch?	c.	There is nothing left!
4.	What colour are the olives?	d.	On a plate.
5.	How long does it usually take?	e.	Melon, salad, olives, and yellow jelly.

6.	It costs a lot of dollars!	f.	Lovely Lily.
7.	Where is the lemonade?	g.	They are black.
8.	Where is a leg of lamb?	h.	Not very long.

14 Read aloud. Remember that sound [l] is rather hard before consonants and at the end of words:

bell	дзвінок
pulse	пульс
film	плівка
roll	булочка
hell	пекло
alcohol	алкоголь
pill	пігулка
will	заповіт
gull	чайка
deal	угода
pal	хлопець

15 Make dialogues with the following words according to the model:

Model:

a gentleman, tall

A: Look at that gentleman.

B: What a tall gentleman!

needle	голка
candle	свічка
horrible	жахливий
miserable	нещасний
comfortable	зручний

- (1) a needle, small;
- (2) a candle, little;
- (3) an apple, horrible;
- (4) a child, miserable;
- (5) a bottle, beautiful;
- (6) a table, long;
- (7) a hospital, comfortable;
- (8) a pencil, unusual.

16 Learn the rhyme:

pail	відро
fetch	принести
crown	маківка
tumble	впасти

Jack and Jill went up the hill,
To fetch a pail of water;
Jack fell down, and broke his crown.
And Jill came tumbling after.

Pronunciation of the sound [r]

17 Read aloud:

real	дійсний
rat	щур
raspberry	малина
ray	промінь
rib	ребро
rather	досить
sorrow	печаль
wrist	зап'ястя
ride	поїздка
error	помилка
Irish	ірландець

18 Read aloud. Remember that the consonant + [r] are pronounced together:

thrill	трепіт
trace	слід
prince	принц
bread	хліб
shrimp	креветка
bride	наречена
cry	плакати
prize	приз
fry	смажити

19 Read aloud the words from both boxes. Then make possible combinations:

A

difficult	private	slippery
electronic	rich	ugly
lovely	musical	friendly
clean	favourite	American

B

river	road	flower
problem	bathroom	football
calculator	building	brother
instrument	letter	uncle

20 Tongue twisters:

rural	сільський
grape	виноград

- (1) The little red lorry went down the rural road.
- (2) The great Greek grape growers grow great Greek grapes.

Pronunciation of the sound [w]

21 Read aloud:

quick	швидкий
award	нагорода
forward	вперед
swing	гойдатися
twilight	сутінки
swan	лебідь
twinkle	мерехтіння
dwelling	житло
quest	пошуки
swell	пухнути
twig	гілочка
swallow	ковтати
sweat	піт

22 Listen to the sentences. Circle the correct answers:

- 1 We *want to* / *won't* come back next year.
- 2 They *want to* / *won't* stay in the same hotel again.
- 3 I *want to* / *won't* go for a walk in the park.
- 4 They *want to* / *won't* see the market.
- 5 You *want to* / *won't* find a table at that restaurant.
- 6 I *want to* / *won't* take you to see the castle.

23 Compare [w] and [v]:

veal	wheel
vest	west
vet	wet
vine	wine
veil (вуаль)	whale
verse	worse
viper (гадюка)	wiper (рушник)

24 Read the story aloud:

There were many Viking ['vaikinŋ] villages in various parts of north-east and west England, and there are still words in the English language with Scandinavian origins.

25 Read aloud. Pay attention to the difference between [w] and [v]:

- 1 Everybody knew that Victor was waiting for Vera.
- 2 Was the theatre very full the evening you went?
- 3 Vivien works very hard every day.
- 4 It's quite warm for November.
- 5 Very well. Where were we?
- 6 I've lost my wallet, traveller's cheques and visa.
- 7 It was a very nice walk.
- 8 It's lovely and quiet in the woods.
- 9 What do you advise me to do?

26 Divide the suggested words into 3 columns according to the pronunciation and reading rules:

whole, question, work, wag, whip, quiet, well, wake, quantity, whistle, who, queen, Wales, walk, whose, quantum, winter, quick, white, wide, quality, will, wood, quarter, William		
[w]	[h]	[kw]
1	2	3

27 Tongue twister:

Why do you cry, Willy? Why do you cry?

Why, Willy? Why, Willy?

Why, Willy? Why?

Test Block 13

1. Match the words with their translation:

1.	sin	a.	легені
2.	own	b.	слабкий
3.	wedding	c.	диня
4.	lungs	d.	гріх
5.	slack	e.	пошуки
6.	melon	f.	весілля
7.	gull	g.	володіти
8.	quest	h.	чайка

2 Match the parts of the tongue-twisters:

1.	The little red lorry	a.	not to knock.
2.	Rory the warrior and Roger the warrior	b.	in the struggle for liberty.
3.	The great Greek grape growers	c.	were treated wrongly in a rural brewery.
4.	Tell Will to fill the pail	d.	many charming things.
5.	He lost his life	e.	falls mainly on the plains.
6.	The spring brings	f.	went down the rural road.
7.	The rain in Spain	g.	grow great Greek grapes.
8.	Nick told me	h.	with milk, please.

3 Match the transcription with the corresponding words:

1.	['ʌnjən]	a.	angle
2.	[naɪt]	b.	tongue
3.	['æŋɡl]	c.	award
4.	[tʌŋ]	d.	knight
5.	[rɔ:ŋ]	e.	onion
6.	[ə'wɔ:d]	g.	wrong

ТЕМА 14

Правила словесного наголосу. Фразовий наголос. Інтонація. Паузи. Природна вимова

1 Запам'ятайте правила словесного наголосу:

Наголос на першому складі:

(1) у більшості іменників та прикметників, які складаються з двох складів:

e.g. butter, pretty;

(2) у складних дієсловах на -ate, -ize (-ise):

e.g. decorate, criticize.

Наголос на останньому складі:

(1) у більшості дієслів, які складаються з двох складів:

e.g. begin, produce.

Наголос на передостанньому складі:

(1) у словах на -ic:

e.g. static, realistic;

(2) у словах на -sion, -tion:

e.g. television, decision, revolution.

Наголос на третьому складі від кінця слова:

(1) у словах на -cy, -ty, -phy, -gy:

e.g. democracy, reliability;

(2) у словах на -al:

e.g. critical, economical.

Багатоскладні слова – це слова, в яких є головний і другорядний наголос:

e.g. international, antibiotic.

Такі слова часто містять префікси (наприклад inter-, anti-), на які падає другорядний наголос.

Складні слова (слова, що складаються з двох частин):

(1) якщо складне слово є іменником, то наголос ставиться на першу частину:

e.g. greenhouse, blackbird;

(2) якщо складне слово є прикметником, то наголос ставиться на другу частину:

e.g. bad-tempered, old-fashioned;

(3) якщо складне слово – дієслово, наголос ставиться на другу частину:

e.g. understand, overlook.

Зверніть увагу на різницю в наголосі в тих словах, які належать до різних частин мови:

<i>Іменник</i>	<i>Дієслово</i>
present [ˈpreznt]	present [priˈzent]
record [ˈrekɔ:d]	record [riˈkɔ:d]
insult [ˈinsʌlt]	[inˈsʌlt]
project [ˈprɒdʒekt]	project [prɒˈdʒekt]

2 Read these pairs of numerals and pay attention to the stress pattern in them:

thirty – thirteen;

forty – fourteen;

fifty – fifteen;

sixty – sixteen;

seventy – seventeen;

eighty – eighteen;

ninety – nineteen.

3 Listen and circle the date you hear:

1 I graduated from the university in 1970/1917.

2 That devastating earthquake happened in 1960/1916.

3 The book was published in 1950/1915.

4 He died in 1930/1913.

5 My mother left school in 1940/1914.

6 The theatre was opened in 1990/1919.

4 Write in words:

1) ordinal numbers;

2) cardinal numbers. Mark stress in them:

18, 14, 256, 19, 35, 71, 96, 27, 458, 12, 5, 15, 647, 394, 16, 17, 66, 13, 20, 31.

5 Fill in the chart with the object from the list below:

Cosmetics	Chemist's	Grocer's	Stationary
	tooth paste		

lip gloss	apple pie
nail polish	sunflower oil
pencil sharpener	eye shadows
copybook	contact lenses
paper clips	mutton chop
suntan lotion	hairpin
fish fillet	face cream

Фразовий наголос**6. Запам'ятайте правила фразового наголосу.**

Наголошеними словами в реченні можуть бути такі:

- (1) іменники (bike);
- (2) прикметники (big);
- (3) смислові дієслова (send);
- (4) числівники (one, two, three);
- (5) прислівники (quickly);
- (6) питальні та вказівні займенники (who, what, where, this, that);
- (7) негативні допоміжні дієслова (don't, can't).

Ненаголошеними словами в реченні зазвичай є такі:

- (1) артиклі (a, an, the);
- (2) сполучники (and, but);
- (3) прийменники (on, at);
- (4) допоміжні дієслова (can, do, will);
- (5) дієслово to be (is, was).

7 Listen to the questions that can be heard in the shop. Which of the words are stressed?

- 1 Do you have a receipt?
- 2 Could you help me, pleas?
- 3 Could I speak to the manager, please?
- 4 Why do you want refund?
- 5 What would you like to exchange it for?
- 6 How can I help?

8 Read with stressing the necessary words:

- (1) I've never been to a car rally.
- (2) Sorry, but I can't come on Monday because I'm working late.
- (3) Can I have a coffee and a cup of tea, please?
- (4) Would you like another one?
- (5) Thanks for a lovely meal.
- (6) I usually visit my friends on Sundays.

9 Інтонція

Для інтонації англійської мови визначальним є яскраво виражене зниження та підвищення тону.

Зниження тону ↓ означає впевненість, категоричність, однозначність, тому твердження, розпорядження та накази вимовляються зі спадальним тоном наприкінці речення. Також зниження тону притаманне питальним реченням, що починаються із запитальних слів Who? What? Why? When? Etc?, і окличним реченням.

Підвищення тону ↑ навпаки означає невпевненість, сумнів, незавершеність висловлювання, ввічливість, притаманне реченням, що висловлюють прохання, а також використовується для перерахування (на останньому слові в списку тон знижується). Визначальним є для загальних питальних речень, тобто, для запитань, на які можна відповісти лише «Так» чи «Ні».

Зниження-підвищення тону ↓ ↑ використовується для вираження:

- протиставлення;
- поступки;
- недовіри;
- жалю;
- попередження;
- вибачення;
- (11) здивування.

У реченні з запитанням з *or* тон спочатку підвищується і знижується наприкінці.

10 Read the sentence aloud and each time give a strong (logical) stress to the word according to the suggested meaning that is italicized:

He came to the party yesterday.

(It was he, not someone else.)

(He walked rather than drove.)

(It was a party not a meeting or something else.)
(It was yesterday not two weeks ago or some other time.)

11 Read special questions with the falling tone:

- (1) What is your name?
- (2) Where are you from?
- (3) Why do you smoke?
- (4) How did you manage to do that?
- (5) When did you buy that book?
- (6) Who is that man?

12 Specify the information you are almost sure of. The tone is falling:

- (1) You're Indian, aren't you?
- (2) So, you are happy here?
- (3) He feels good, doesn't he?
- (4) Is that the church over there?
- (5) Is it yours?
- (6) You aren't Jim's brother, are you?

13 Specify the information you are not completely sure of. The tone is rising:

- (1) You lived in Africa for a while, is that right?
- (2) You've played lawn tennis before, haven't you?
- (3) You don't eat sweets, do you?
- (4) You put off the light, don't you?
- (5) That's him, isn't it?

14 Listen to the questions. Does the doctor's voice go up or down at the end of each sentence?

- 1 So, what's the problem?
- 2 When did this problem start?
- 3 Where does it hurt?
- 4 Can I have a look?

15 Read the phrases with the correct intonation:

- (1) You didn't!
- (2) What time is it?

- (3) I hope so.
- (4) Have another biscuit.
- (5) It's beautiful.
- (6) Sometimes.
- (7) Probably.
- (8) Is this right?
- (9) Can you?
- (10) That's fine.

16 Read the dialogues with the correct intonation:

(1) A: Shall we go for a walk?

B: Yes. I'd love to.

(2) A: Have you brushed your teeth?

B: No. Not yet.

(3) A: Do you mind if I smoke?

B: No. Not really.

(4) A: Bye.

B: Bye. See you tomorrow.

(5) A: Are you going to the theatre tonight?

B: Perhaps. I don't know yet.

17 Паузи

Коли ми говоримо, наша промова складається з невеликих частин, так званих синтагм, щоб співрозмовник нас краще розумів. Для цього використовуються паузи та зниження тону.

Make a pause after each syntagma:

(1) I quite like rice, ... but I prefer potatoes.

(2) It was hot last summer, ... especially in July.

(3) Can you tell him, ... if you see him?

18 Read the dialogues making correct pauses:

(1) John said, ___ "the boss is stupid". "John", ___ said the boss, ___ "is stupid".

(2) If you finish quickly, ___ leave the room. If you finish, ___ quickly leave the room.

(3) The man and the woman dressed in black, ___ disappeared.
 The man, _____ and the woman dressed in black, ___ disappeared.

19 Зверніть увагу на деякі правила природної вимови (natural speech):

як було вже зазначено, англійські голосні можна поділити на сильні та слабкі. Наголошені звуки – сильні, ненаголошені – слабкі.

Усі слабкі голосні звуки позначаються [ə]. Цей звук зустрічається в артиклях, сполучниках, прийменниках, займенниках, коли ми в швидкому темпі розповідаємо про щось.

Сильна форма вимови використовується:

(1) наприкінці речення:

e.g. What are you looking *at*?;

(2) коли слово має особливий наголос:

e.g. I *do* love you;

(3) коли слово використовується для контрасту:

e.g. A: Look in the mirror! You are so dirty!

B: And what about *you*?

20 Mind the difference between strong and weak forms of the words:

<i>Strong form</i>	<i>Weak form</i>
a [æ]	a [ə]
an [æn]	an [ən]
the [ði:]	the [ði] – перед голосними, [ðə] – перед приголосними
of [ɒv]	of [əv]
to [tu:]	to [tu] – перед голосними, [tə] – перед приголосними
and [ænd]	and [ənd] або [ən]
or [ɔ:]	or [ə]
but [bʌt]	but [bət]
as [æz]	as [əz]
than [ðæn]	than [ðən]

21 Read quickly using weak forms:

(1) What a big star!

(2) Peel an orange.

- (3) We walked in the rain.
- (4) Have the apple.
- (5) They are so funny!
- (6) Black or white?
- (7) A tin of beans.
- (8) Are you ready to answer?
- (9) Open the door and get ready to leave.
- (10) Please, put milk but no sugar.
- (11) As a writer he's wonderful.
- (12) He is older than she.

22 Fill in the gaps with *of, to, and, a, an, are, or*. Then read using their weak forms:

- (1) What's two ... two?
- (2) ... they coming?
- (3) The first ... April.
- (4) Right ... left?
- (5) I'm going ... Miami.
- (6) I want ... present.
- (7) I have nothing ... say.
- (8) Romeo ... Juliet.
- (9) Call ... ambulance.
- (10) A packet ... chips.

23 Make combinations of food products from both tables which you personally prefer:

A

duck and...	coffee and ...	chicken and ...
bread and ...	cheese and ...	sausages and ...
cucumbers and ...	meat and ...	rice and ...
tea and ...	beer and ...	

B

cream	milk	pine-apple	cheese
peas	oranges	butter	potatoes
lemon	cake	chips	pasta
tomatoes	fish	soy	

24 Mind the difference between strong and weak forms of the words:

<i>Strong form</i>	<i>Weak form</i>
at [æt]	at [ə]
for [fɔ:]	for [fə]
from [frɒm]	from [frəm]

25 Fill in the gaps with *at, for, from, of, to*. There can be a few variants:

- (1) I was at home ... eight o'clock.
- (2) David pointed ... the sky.
- (3) Nick has a photo ... Barcelona.
- (4) Irene wants a car ... her birthday.
- (5) The mother was looking ...the children.
- (6) The ring is made ... gold.
- (7) We drove ... Paris last night.
- (8) Take no notice ... it.
- (9) She goes ... bed very early.
- (10) I am all ... what you are saying.

26 Mind the difference between strong and weak forms of the verbs:

<i>Strong form</i>	<i>Weak form</i>
am [æm]	am [əm]
are [a:]	are [ə]
was [wɒz]	was [wəz]
were [wɛ:]	were [wə]
do [du:]	do [du], [də]
does [dʌz]	does [dəz]
can [kæn]	can [kən]
could [kud]	could [kəd]
shall [ʃæl]	shall [ʃəl]
should [ʃud]	should [ʃəd]
would [wud]	would [wəd]
must [mʌst]	must [məst]
have [hæv]	have [həv]
has [hæz]	has [həz]
had [hæd]	had [həd]

27 Read questions and answers. Remember that in questions the strong form of verbs is used, in answers – the weak one:

1	<i>Was</i> she dreaming?	Yes, she was.
2	<i>Were</i> they leaving?	Yes, they were.
3	<i>Do</i> they like reading?	Yes, they do.
4	<i>Does</i> your friend sing?	Yes, he does.
5	<i>Am</i> I talking to myself?	Yes, I am.
6	<i>Are</i> we smoking?	Yes, we are.
7	<i>Can</i> she swim?	Yes, she can.
8	<i>Could</i> she play the piano?	Yes, she could.
9	<i>Shall</i> I do it now?	Yes, you shall.
10	<i>Should</i> I be more careful?	Yes, you should.

Test Block 14

1 Sort out by categories:

<i>Наголос на першому складі</i>	<i>Наголос на останньому складі</i>	<i>Наголос на передостанньому складі</i>	<i>Наголос на третьому від кінця слова складі</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>

a	begin
b	pretty
c	decision
d	democracy
e	criticize
f	television
g	butter
h	reliability
i	produce
j	economical
k	static
l	realistic

2 Sort out by categories:

<i>Наголошені слова</i>	<i>Ненаголошені слова</i>
<i>1</i>	<i>2</i>

a	send
b	bike
c	an
d	big
e	and
f	one, two, three
g	on
h	quickly
i	will
j	what
k	can't
l	was

3 Sort out by categories:

Зниження тону	Підвищення тону	Зниження-підвищення тону
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>

a	спеціальні запитання
b	протиставлення
c	сумнів
d	категоричність
e	ввічливість
f	недовіра
g	прохання
h	впевненість
i	жаль
j	здивування
k	розпорядження
l	загальні запитання

ТЕМА 15
Дієслово to have. Злите мовлення.
Короткі граматичні форми.
Pronunciation of endings -(e)d, -(e)s

Дієслово to have

Дієслово to have може використовуватися в різноманітних значеннях:

(1) як смислове дієслово *мати*:

e.g. I have a dog;

(2) як допоміжне дієслово:

e.g. I have bought a dog.

I have got a dog;

(3) як модальне дієслово:

e.g. I had to buy a dog.

Увага! Слабку форму має лише допоміжне дієслово have.

1 Read the sentences with *have* correctly:

(1) He has a lot of money.

(2) I was sure I had not met him before.

(3) I have everything I want.

(4) He has only a little French.

(5) How often do you have to travel on business?

(6) We have it now.

(7) Sorry, I have got to go now.

(8) She had a sudden heart attack.

(9) Where have you been?

(10) Have you ever been to China?

Злитна мова (CONNECTED SPEECH)

Для природного мовлення також визначальним є те, що слова не вимовляються окремо одне від одного, а пов'язані між собою.

Приголосний + голосний

Слова, що закінчуються на приголосний звук, приєднуються до слів, які починаються з голосного:

e.g.: call_on, get_away, look_up, turn_off.

2 Read aloud connecting the words:

will I	laugh at	take away
keep it	where I	with us
get out	thank us	when I
push on	hold on	said it
hang it	miss (h)er	make up
cut off	give up	sing it
stand up	let (h)im out	turn it off
come on	switch on	put on

3 Match the words from two columns. One example is done for you:

1.	a crowd	a.	of hours
2.	a map	b.	of the world
3.	a box	c.	of flowers
4.	a bunch	d.	of drawers
5.	a block <i>h</i>	e.	of cake
6.	a couple	f.	of matches
7.	a piece	g.	of people
8.	a chest	h.	of flats

Голосний + приголосний

Слова, що закінчуються на голосний звук, приєднуються до слів, які починаються з приголосного:

e.g. be_back, go_down, see_through.

4 Match the words from two columns:

1.	post	a.	agent
2.	customs	b.	office
3.	head	c.	assistant
4.	smoke	d.	alarm
5.	travel	e.	instrument
6.	shop	f.	officer
7.	South	g.	ache
8.	musical	h.	Africa

5 Match the words from two columns:

1.	power	a.	throat
2.	computer	b.	bike
3.	sore	c.	shop
4.	motor	d.	station
5.	flower	e.	desert
6.	Sahara	f.	keyboard
7.	company	g.	box
8.	letter	h.	director

6 First read the words on the left, then read the phrases on the right. Pay attention to the connecting [r]:

1.	after	after_all
2.	for	for_example
3.	four	four_o'clock
4.	further	further_on
5.	never	never_again
6.	somewhere	somewhere_else
7.	where	where_are_you
8.	your	your_own

7 Read aloud. Mind the difference between two columns:

<i>r</i> is not pronounced	<i>r</i> is pronounced
Claire.	Claire and Larry.
A pair.	A pair of boots.
A square box.	A square envelope.
It's there.	There it is.
They are here.	They are under a table.
I've looked everywhere for them.	I've looked everywhere in the house.
Here they are.	Here are all the papers.
Here's the beer.	The beer is here on the table.
I can hear Mr. Deer.	He can hear us too.

8 Fill in the gaps with the words from the box. Don't forget about connecting r:

are	more	father	her
door	brother	mother	

- (1) is the most beautiful woman I have ever seen.
- (2) Pat had left ... umbrella at the baker's.
- (3) I adore her ... and more.
- (4) My ... is older than me.
- (5) Your daughters ... all tall.
- (6) Is the ... open?
- (7) ... asked him not to park his car there.

9 Match the pair of words with *and*. Look at the example below:

October	sister	later	summer
before	mother	under	over
November	after	winter	helicopter
here	near	brother	
beer	sooner	car	
there	father	water	

e.g.: Winter and summer.

Короткі граматичні форми

Деякі допоміжні та модальні дієслова в англійській мові мають короткі форми, що використовуються зазвичай у мовленні або в письмовій мові в діалогах.

<i>Повна форма (Офіційна)</i>	<i>Коротка форма (Неофіційна)</i>	<i>Повна негативна форма (Офіційна)</i>	<i>Коротка негативна форма (Неофіційна)</i>
am	'm	am not	ain't (діалектизм)
are	're	are not	aren't
is	's	is not	isn't
have	've	have not	haven't

has	's	has not	hasn't
had	'd	had not	hadn't
shall	'll	shall not	shan't
will	'll	will not	won't
should	'd	should not	shouldn't
would	'd	would not	wouldn't
do	-	do not	don't
does	-	does not	doesn't
did	-	did not	didn't
can	-	can not (cannot)	can't
could	-	could not	couldn't
must	-	must not	mustn't
need	-	need not	needn't

10 Answer the questions according to the model:

Model:

Does he work?

Yes, he does / No, he doesn't.

Can you lie?

Yes, I can / No, I can't.

- (1) Am I late?
- (2) Can you read?
- (3) Does she speak English?
- (4) Can your boyfriend cook?
- (5) Did they like their holiday?
- (6) Can you answer any question?
- (7) Do you smoke?
- (8) Can you drive a car?
- (9) Do you like mushrooms?
- (10) Can you swim?

Pronunciation of endings **-(e)d, -(e)s**

-(e)d – закінчення другої та третьої форм дієслів;

-(e)s – закінчення множини іменників і дієслів у 3-й особі однини в Present Simple.

Загальне правило таке: вимовляти треба так, як зручно, тобто:

- (1) дзвінко після дзвінкх звуків і голосних;
- (2) глухо після глухих;
- (3) з роздільним звуком [i];

a) після [t], [d] – для -(e)d;

b) після [s], [z], [dʒ], [ʒ], [ʃ], [tʃ] – для -(e)s.

11 Read aloud:

-(e)d

[d]	[t]	[ɪd]
disturbed	jumped	waited
hugged	attached	landed
changed	laughed	wanted
loved	liked	arrested
played	missed	started
explained	stopped	carried
called	helped	translated

-(e)s

[s]	[z]	[ɪz]
lips	jobs	teaches
cats	friends	bridges
drinks	dogs	places
laughs	slaves	bushes
months	clothes	roses
		garages

12 One word out:

- (1) slipped, talked, changed, washed, looked;
- (2) plays, stays, rains, happens, gets;
- (3) amazed, welcomed, called, missed, loved;
- (4) looks, steps, runs, cuts, hopes.

13 Read the story paying attention to the endings -(e)d, -(e)s:

The spaceship flew around the new planet several times. The planet was blue and green. They couldn't see the surface of the planet because there were too many white clouds. Then the spaceship descended slowly through the clouds and landed in the middle of a green forest. The two astronauts put on their space suits, opened the door, climbed carefully down the ladder, and stepped onto the planet.

The woman looked at a small control unit in her arm. "It's OK", she said to the man. "We can breathe the air. It's a mixture of oxygen and nitrogen". Both of them took off their helmets and breathed deeply.

They looked at everything carefully. All the plants and animals looked new and strange. They couldn't find any intelligent life.

After several hours, they returned to their spaceship. Everything looked normal. The man turned on the controls, but nothing happened. "Something's wrong", he said. "I don't understand. The engines aren't working". He switched on the computer, but that didn't work either.

"Eve", he said, "we are stuck here. We can't take off!"

"Don't worry, Adam", she replied. "They'll rescue us soon".

Test Block 15

1 Match official and non-official forms:

1.	are	a.	's
2.	am	b.	've
3.	has	c.	'll
4.	have	d.	're
5.	would	e.	'd
6.	will	f.	'm

2 Sort out by categories:

<i>r</i> is pronounced	<i>r</i> is not pronounced
1	2

a.	More and more
b.	Here they are
c.	My brother is
d.	Older than me
e.	A pair of jeans
f.	My mother asked me
g.	My sister answered
h.	Sore eye
i.	I can hear you
j.	I adore apples
k.	I can hear a sound
l.	Her eyes
m.	Are blue

3 Match the words from two columns:

1.	chest	a.	ache
2.	customs	b.	keyboard
3.	shop	c.	assistant
4.	head	d.	bike
5.	travel	e.	alarm
6.	computer	f.	of drawers
7.	smoke	g.	agent
8.	motor	h.	officer

ТЕМА 16

American English

Особливості американської вимови визначаються історією освоєння континенту. Загально визнано історичний зв'язок вимови жителів Півночі та Заходу США з вимовою жителів Північної Англії, а східних районів країни – з вимовою жителів англійського Півдня.

Відомо, що перші переселенці, що осіли в Новій Англії та на Атлантичному узбережжі, прибули з південно-східних районів метрополії. Предки нинішніх жителів Пенсільванії та південного Нью-Джерсі були вихідцями із північних графств Англії. У першій половині XVIII століття в Пенсільванії також оселилася велика кількість німців-іммігрантів. На заході від Філадельфії осіли вихідці з Уельсу, а пізніше – шотландці та ірландці.

Таким чином, історичною основою американського варіанта англійської мови є мова Півдня Англії XVII– XVIII століть, а сучасний варіант є результатом її подальшого самостійного розвитку.

Спочатку мова американських колоністів, зокрема східних районів континенту, зазнавала впливу британського варіанта англійської. Нові нововведення, зокрема й у сфері мови, з'являлись завдяки матросам і пасажирам англійських кораблів, а також молодим американцям, які здобували освіту в колишніх метрополіях.

Надалі зі зміцненням економіки та розвитком власної культури Сполучених Штатів Америки розпочався зворотній процес. Американські книги, кінофільми, телесеріали почали витісняти з європейського ринку аналогічну продукцію національного виробництва. Це відбувалося одразу після Другої світової війни. Щодо власне мови, то показовим є той факт, що ще до кінця 40-х років XX століття голлівудські фільми в Англії дублювали, оскільки мову героїв англійці не розуміли.

Розглянемо риси американського варіанта англійської мови (AmE), які відрізняються від британського (BrE) і можуть ускладнити розуміння мови мешканців США.

Основною відмінністю американського варіанта англійської мови є розмаїтість звуку [r] після голосних звуків, у створенні яких бере участь літера *r*.

<i>BrE</i>	<i>AmE</i>
Вимовляють [r] після звуків [ɑ:], [ɔ:], [z:] і [ə] лише за наявності наступного слова, що починається з голосної.	Вживають переважно звуки [ɑ: r], [ɔ: r], [z: r] і [ər].

1 Read aloud. Mind the difference between BrE and AmE:

<i>Word</i>	<i>BrE</i>	<i>AmE</i>	<i>Translation</i>
argue	[ɑ:gju:]	[ɑ:rgju:]	сперечатися
army	[ɑ:mi]	[ɑ:rmi]	армія
artist	[ɑ:tist]	[ɑ:rtist]	художник
birth	[bɜ:θ]	[bɜ:rθ]	народження
circle	[sɜ:kl]	[sɜ:rkɪ]	коло
corner	[kɔ:nə]	[kɔ:rnə]	кут
dollar	[dɒlə]	[dɒlər]	долар
far	[fɑ:]	[fɑ:r]	далеко
first	[fɜ:st]	[fɜ:rst]	перший
further	[fɜ:ðə]	[fɜ:rðər]	далі
horse	[hɔ:s]	[hɔ:rs]	кінь
important	[ɪm'pɔ:tənt]	[ɪm'pɔ:rtənt]	важливий
master	[mɑ:stə]	[mæ:stər]	господар
merchant	[mɜ:ʃənt]	[mɜ:rtʃənt]	купець
ore	[ɔ:]	[ɔ:r]	руда
perfect	[ˈpɜ:fɪkt]	[ˈpɜ:rfɪkt]	досконалий
porter	[ˈpɔ:tə]	[ˈpɔ:rtər]	носій
turn	[tɜ:n]	[tɜ:rn]	повертати
worker	[ˈwɜ:kə]	[ˈwɜ:rkər]	робітник

2 Mind the difference between [ju:] and [u:]

<i>BrE</i>	<i>AmE</i>
Після приголосних звуків [t], [d], [n], [s], [z] вимовляють звук [ju:].	Після приголосних звуків [t], [d], [n], [s], [z] вимовляють звук [u:].
student [ˈstju:dənt]	student [ˈstu:dənt]
duty [ˈdju:ti]	duty [ˈdu:ti]
nude [nju:d]	nude [nu:d]
suit [sju:t]	suit [su:t]
Zurich [ˈzju:erɪk]	Zurich [ˈzu:erɪk]
new [nju:]	new [nu:]
super [sju:pə]	super [su:pə]

3 Mind the difference between [ʃ] and [ʒ]:

<i>BrE</i>	<i>AmE</i>
Ненаголошене закінчення -sion (після приголосного звуку) й -sia (після наголошеного складу) вимовляють як [ʃn] і [ʃə].	Ненаголошене закінчення -sion (після приголосного звуку) і -sia (після наголошеного складу) вимовляють як [ʒn] і [ʒə].
excursion [iks'kə:ʃn]	excursion [iks'kə:ʒn]
session ['seʃn]	session ['seʒn]
version ['və:ʃn]	version ['və:ʒn]
Asia [eɪʃə]	Asia [eɪʒə]
Persia ['pɜ:ʃə]	Persia ['pɜ:ʒə]
	<i>But:</i> depression [de'preʃn]

4 Mind the difference between [hju:] and [ju:]

<i>BrE</i>	<i>AmE</i>
	У деяких словах, що починаються з комбінації hu-, зникає звук [h].
human ['hju:mən]	human ['ju:mən]
Houston ['hju:stən]	Houston ['ju:stən]
huge [hju:dʒ]	huge [ju:dʒ]
humour ['hju:mə]	humour ['ju:mə]

5 Mind the difference between [ɑ:] and [æ]:

Word	BrE [ɑ:]	AmE [æ]
can't	[kɑ:nt]	[kænt]
dance	[da:ns]	[dæns]
glass	[glɑ:s]	[glæs]
ask	[ɑ:sk]	[æsk]
half	[hɑ:f]	[hæf]
laugh	[lɑ:f]	[læf]
last	[lɑ:st]	[læst]
answer	[ˈɑ:nsə]	[ˈænsə]
aunt	[ɑ:nt]	[ænt]
<i>But:</i> class	[kla:s]	[kla:s]

Поради щодо того, як покращити вимову

1 Слухайте! Прослуховування прикладів живої мови – найочевидніший спосіб покращити власну вимову. Існує безліч способів це зробити: дивіться фільми мовою оригіналу, слухайте подкасти з цікавих для вас тем англійською (можете, наприклад, завантажити додаток British Council English podcasts).

2 Запишіть себе. Запишіть, як говорите ви. Ви можете записати як коротку фразу, яку ви щойно прослухали, так і текст, що є великим за розміром. Прослухайте запис та зауважте, з якими звуками у вас виникли проблеми, повільно попрактикуйте вимову цих слів / звуків, а потім запишіть себе знову.

3 Користуйтеся словником. Є велика кількість як паперових словників, де подано фонетичну транскрипцію слова, так і онлайн-словників, де ви можете натиснути на слово та почути, як воно вимовляється.

4 Користуйтеся сайтом [howjsay](http://howjsay.com). Це чудовий ресурс для перевірки того, як вимовляти нові слова, а також тексти. Штучний інтелект генерує вимову будь-яких фрагментів мови.

5 Тренуйте мовленнєвий апарат! Чим довше ви тренуватиметеся вимовляти різноманітні звуки, тим легше вам буде їх відтворити. Розділ **Sounds of English** на сайті BBC's Learning English містить відео, де пояснюється, як вимовляти звуки, а також вправи для тренування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калініна Л. В., Григор'єва Т. Ю., Чумак Л. М. Формування фонологічної компетентності студентів I курсу мовного закладу вищої освіти під час навчальної практики: навч.-метод. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 230 с.
2. Руднєва І. С., Рубцова М. А. Фонетичний курс з англійської мови для гуманітарних факультетів: навчально-методичний посібник. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 110 с.
3. Hancock M. English Pronunciation in Use. Cambridge University Press, 2012. 208 p.

Практична фонетика англійської мови

Зміст

Передмова	3
Тема 1 Значення англійської мови. Опанування правильною вимовою. Особливості артикуляції звуків. Артикуляція голосних. Фонеми [i], [i:]; [e], [æ]; [ə]; [ʌ]; [ɑ:]; [ɜ:]; [ɔ]; [ɔ:]; [u]; [u:]. Дифтонги [ei]; [ai]; [ɔi]; [au]; [əu]; [iə]; [eə]; [uə]	4
Тема 2 Артикуляція приголосних. Фонеми [m]; [f], [v]; [p], [b]; [t], [d]; [n]; [l]; [k], [g]; [s], [z]; [ʃ], [ʒ]; [θ], [ð]; [tʃ], [dʒ]; [r]; [h]; [w]; [ŋ]; [j].....	16
Тема 3 Інтонація. Характеристика тонів у різних типах речень. Низхідний тон. Висхідний тон. Низхідно-висхідний тон	27
Тема 4 Pronunciation of sounds [i:], [i], [e]	35
Тема 5 Pronunciation of sounds [æ], [ʌ], [ɑ:]	42
Тема 6 Pronunciation of sounds [ɔ], [ɔ:], [u], [u:], [ə:], [ə].....	50
Тема 7 Pronunciation of the sound [ə:], [ə], [ei]	58
Тема 8 Pronunciation of sounds [ai], [ɔi], [au], [əu], [iə], [eə], [uə], [juə]	65
Тема 9 Pronunciation of sounds [s], [z], [p], [b], [t], [d].....	74
Тема 10 Pronunciation of sounds [k], [f], [v].....	84
Тема 11 Pronunciation of the sound [θ], [ð]	91
Тема 12 Pronunciation of sounds [ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ], [h], [m].....	98
Тема 13 Pronunciation of sounds [n], [ŋ], [l] [r], [w]	108
Тема 14 Правила словесного наголосу. Фразовий наголос. Інтонація. Паузи. Природна вимова	117
Тема 15 Дієслово to have. Злите мовлення. Короткі граматичні форми. Pronunciation of endings -(e)d, (e)s.....	128
Тема 16 American English	136
Література	140

Навчальне видання

САЄНКО Наталія Віталіївна
КОВАЛЕНКО Оксана Анатоліївна

ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск *А.С. Птушка*

Редактор *І. Кривушкіна*

Комп'ютерна верстка *Н.А. Купіної*

Дизайн обкладинки *Н. Ю. Нерівні*

План 2025 р. Поз. 4.

Підписано до друку 25.09.2025 р. Формат 60×84 1/16.

Гарнітура Times New Roman Суг.

Ум. друк. арк. 8,3. Обл.-вид. арк. 8,8.

Зам. № 46/25-В. Наклад сайт.

ВИДАВНИЦТВО

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Видавництво ХНАДУ, 61002, Харків-МСП, вул. Ярослава Мудрого, 25.

Тел. /факс: (057)700-38-64; 707-37-03,

e-mail: rio@khadi.kharkov.ua

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції, серія № ДК №897 від 17.04 2002 р.